

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
30/2018
28. júl 2018

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

FUTBALISTA MATÚŠ BERO
O CHLEBÍKU PROFESIONÁLA
Strana 4.

OD JEDNOFAREBNOSTI
K NÁZOROVÉMU GETU
Strana 5.

SOCHÁR ALEXANDER VIKÁ:
SOCHY POPLATNÉ ŽIVOTU
Strana 6.

CYRILU-METODSKÉ DNI
V ODKAZOCH A SÚVISLOSTIACH
Strana 8.

DVE MEDAILY CTI
SERŽANTA KOCÁKA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Ku koncu školského roka sme my seniori tak trochu tiež zápasili o kvóty. Nie o kvóty, ktoré nám natláčajú z Bruselu, ale o tie, čo majú naše železnice na bezplatnú prepravu. Prevažnú časť bezplatných lístkov totiž vtedy využívali školáci a my starší – ved' kde by sme sa už aj ponáhľali – sme pri pokladniach železničných staníc dostávali zväčša rovnakú odpoveď: Vypredané! Aj keď v prípade týchto dvoch vekových kategórií o nijaký predaj v podstate nejde. Školské výlety sa však plánujú s oveľa väčším predstihom ako dôchodcovské rozmary poprechádzať sa povedzme okolo Štrbského plesa, alebo na Havránku v Liptove, a tak sa tie bezplatné kvóty lístkov strácali medzi celými školskými ročníkmi na exkurziách po Slovensku ako para nad hrcnom a oneskorení aj spomalení dôchodcovia sa museli uspokojiť s náhradnými riešeniami alebo so senior-raiľovými zľavami ako trebárs v dvoch prípadoch v júni aj ja...

Na stanici Poprad-Tatry sa do rýchlika z Košíc do Bratislavy nahrnulo k vozňom niekoľko tried takýchto výletníkov. Okolo mňa potom sedeli ôsmaci a deviataci z Kežmarku. Trochu svojou hlasnou vravou a šantením cestujúce osadenstvo vyrušovali, myslím si, že jeden postarší mrzutý aj zdvihol na nich hlas – čo mal asi urobiť pedagogický dozor, ale ten sa zabával po svojom – vo štvorke si hádzali hracie kocky v pokri... Ale inak, zlatá mládež, až na tie mobily a ustavičné zábavky s nimi. Nebyť telefonátu ktoréhosi školača s akýmsi Petrom, ani by som sa nebol dozvedel, že smerujú do múzea holokaustu v Seredi. Pri Považskej Bystrici, bližšie k Nimnici, kde teraz vzniklo vyrovnávacím tratom rýchlosť 160 kilometrov za hodinu aj niekoľko veľkých štrkových jazier, zrazu vraví vážne ten, čo predtým telefonoval Petrovi, spolužiakov pri okienku: Aha, Liptovská Mara!

Takto sa mi k nedávnej školskej direktíve navštevovať miesta spojené s našou neradostnou minulosťou pridružilo niekoľko otázok o tom, či by naša mládež nemala dobre poznať aj miesta, spojené s našou krajskou slovenskou prítomnosťou?

Emil SEMANCO

ISSN 0862-8823
30
97708621882007

Deklarácia otvárala cestu k vzniku samostatnej Slovenskej republiky

Dnes máme byť na čo oprávnené hrdí

Ivan BROŽÍK – Foto: Štefan KAČENA

„My demokraticky zvolená Slovenská národná rada slávnostne vyhlasujeme, že tisícročné úsilie slovenského národa o svojbytnosť sa naplnilo. V tejto historickej chvíli deklaruje právo slovenského národa na sebaurčenie tak, ako to zakotvujú aj všetky medzinárodné dohody a zmluvy o práve národov na sebaurčenie.“

Aj tieto vety našli svoje dejinné miesto v texte Deklarácie Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky, ktorú jej poslanci prijali v Bratislave 17. júla 1992. Deklaráciou vyhlásili, že „aj my si chceme slobodne utvárať spôsob a formu národného a štátneho života, pričom budeme rešpektovať práva všetkých, každého občana, národov, národnostných menšín a etnických skupín, demokratické a humanistické odkazy Európy a sveta“. Vyhlásením poslancov parlamentu sa definovala zvrchovanosť Slovenskej republiky ako základ suverénneho štátu slovenského národa.

ŠTEFÁNIK A VATRY

Osud vie často spojiť zdanlivo nespojiteľné. Práve v dňoch, keď sa po Slovensku tradične už od roku 1992 rozhárali vatry zvrchovanosti, pripomínali sme si aj narodenie nášho generála Milana Rastislava Štefánika. V príbehu uplynulého vikendu aj tento rok sa na mnohých miestach Slovenska počas slávnostných zhromaždení spomínal historický akt z pôdy niekdajšej Slovenskej národnej rady aj slovenský veľikán, ktorý sa významne zasadil za to, že Deklarácia raz, pravda, oveľa neskôr po jeho smrti, mohla slobodne zaznieť na slovenskom území.

Predseda vládneho koalícieho Smeru-SD Robert Fico vyzval politikov, médiá a cirkvi na objektívnejší pohľad

Príbeh samostatného Slovenska vzbudzuje úctu a obdiv od prvých dní, keď sa začal písať.

na naše Slovensko, „lebo v tomto štáte nie je všetko zlé a nemožno ľuďom vtíkať do hlavy, že je to čierna krajina“. Povedal to práve pri príležitosti dvadsiateho šiesteho výročia prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky s tým, že Slovensko si zaslúži objektívny pohľad a objektívnu kritiku. „Slovensko svoj boj vyhralo a zvládlo, žijeme v demokratickej a slobodnej krajine. Máme dôvod byť pyšní,“ povedal. „Chceme, aby sme sa správali ako veľký národ, nie ako sebačujúca skupina obyvateľov,“ vyzval vo svojom príhovore.

Deň prijatia Deklarácie je na základe zákona NR SR z 20. októbra 1993 pamätným dňom SR. Deklaráciu prijal slovenský parlament po volebnom víťazstve Hnutia za demokratické Slovensko v súlade s jeho programom a s programom Slovenskej národnej strany. Na slávnostnom zasadnutí SNR, ktoré viedol jej vtedajší predseda Ivan Gašparovič, sa zúčastnili ústavní činitelia, predstavitelia Federálneho zhromaždenia ČSFR a vlády ČSFR, cirkevní hodnostári a zahraniční hostia – poslanci Európskeho parlamentu. V rozprave vtedajší slovenský premiér

Vladimír Mečiar označil prijatie Deklarácie za kvalitatívny zlom, na ktorý Slováci čakali vyše tisíc rokov.

ÚSPEŠNÝ PRÍBEH

Slovenský národ si napriek porobe, útlaku a tisícročnej nadvláde udržal svoj jazyk, tradície a kultúru. Povedal to počas osláv dvadsiateho šiesteho výročia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky v obci Šumiac v okrese Brezno predseda vlády SR Peter Pellegrini. Slovenský národ má podľa jeho slov za sebou veľa ťažkých chvíľ. „Prežili sme porobu a útlak, že nad nami niekto vládol, ale aj za tých tisíc rokov nás to nikdy nezlomilo, udržali sme si svoj jazyk, svoje tradície a kultúru. Keď sme sa potom rozhodli, že to skúsime sami, tak sme sa veľmi priateľsky a mierumilovne rozlúčili s našim bratským českým národom. Toto rozdelenie dodnes slúži ako príklad celému svetu. Za to nás obdivuje celý svet a na to môžeme byť hrdí,“ pripomenul Peter Pellegrini.

Máme za sebou dvadsaťpäť rokov, počas ktorých Slovenská republika urobila aj ťažké opatrenia, veľké reformy, prešli sme si ťažkým obdobím, ale dnes máme byť na čo hrdí, pretože Slovensko už štvrtstoročie píše úspešný príbeh a my sa preto nenechajme ubíjať a budme na seba hrdí, aj to bol odkaz tohtoročných osláv prijatia Deklarácie o zvrchovanosti SR.

3 OTÁZKY PRE:

Karola FARKAŠOVSKÉHO, poslanca Národnej rady SR za SNS

Komunikačná etika sa z debát vytráca

• Ako podpredseda Výboru NR SR pre kultúru a médiá ste navrhli, aby sa školy v rámci výchovacieho procesu venovali aj výchove komunikácie. Prečo treba učiť žiakov komunikovať?

Asi všetci cítime deficit v tom, ako dnes komunikujeme, akými sme otrokmi digitálnych technológií a ako sa z komunikácie vytráca to najcennejšie – ľudskosť a ľudský rozmer. Ja vnímam komunikačnú výchovu komplexne. Jej súčasťou je rétorika, samozrejme v brilantnej spisovnej forme, a prezentačné zručnosti, ktoré dnes v každej oblasti života potrebujeme ako soľ. Ďalej je to komunikačná etika, ktorá sa veľmi podceňuje, mediálna výchova a spoločenský protokol. Spojením týchto prvkov môžeme výraznejšie pozdvihnúť komunikačnú sebaistotu a komu-

nikáčne sebavedomie ľudí. Musíme v tomto urobiť veľký krok dopredu, ak chceme zachrániť také hodnoty, akými sú zručnosť, úcta, rešpekt a tolerancia.

• Ktoré najdôležitejšie atribúty patria podľa vás ku kvalitnej a modernej komunikácii?

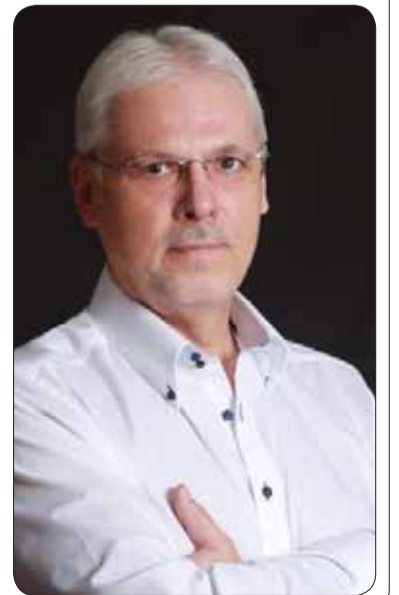
Komunikácia musí byť v prvom rade zrozumiteľná pre každého z účastníkov. Jej cieľom nie je a nemá byť vnucovanie názoru. Neznamená to, že nemôžem zotrvať na svojom názore. Ale cieľom komunikácie je dosiahnuť porozumenie. Ide o to, aby sme sa naučili formulovať svoje myšlienky a postoje, prijímať argumentáciu iných a vedeli sa navzájom rešpektovať. Dobrá komunikácia má byť jasná, efektívna, účinná, argumentačne bohatá, vecná, otvorená,

slušná a pokiaľ možno tolerantná a ľudská. Samozrejme, je veľmi dôležité a dobré, keď je aj náležite profesionálna.

• Vráťte sa k tejto iniciatíve po parlamentných prázdninách?

Pilotný projekt sme rozbehli, záujem je obrovský, ohlasy a ochota odborníkov pomáhať pri realizácii zo dňa na deň rastie. Toľko pozitívizmu ako pri nastolení tejto témy som už dávno nezažil. Impozantne sa nám rozširuje tak expertná skupina, ako aj kreatívne nápady, takže je radosť pracovať. Keďže cítim a vidím zmysluplnosť projektu, napĺňa ma to hrdosťou, že myšlienka, ktorú som roky nosil v hlave, môže dostať celospoločenský rozmer a dôležitosť.

Zhovárал sa Štefan ZLATOŠ
Foto: archív SNN

V SNN 31/2018
SI PREČÍTATE

■ Bruselské kľučky pri schvaľovaní manželstiev osôb rovnakého pohlavia
■ Kňaz Ján ANDRAŠČÍK hrou Šenk palenčení pranieroval píanstvo v Šariši
■ Profesor Matúš KUČERA ako poslanec federálu stál pri vzniku Slovenska

Aktivisti Dúhových pochodov zvolávajú gejev a lesbičky do ulíc miest

Oslava pýchy nesvedčí ľudskej dôstojnosti

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustračné foto: internet

Už nielen Bratislava, ale aj Banská Bystrica bude oslavovať pýchu. Lebo Dúhový pride v preklade znamená dúhová pýcha. Pýcha je v kresťanskom ponímaní jeden z hlavných hriechov, definovaná ako preceňovanie seba a nezriadená žiadosť po prednosti. O pýche jestvuje veľa ľudových múdrostí, ani jedna pozitívna. Napríklad: „Pýcha pred pádom chodí“ alebo „Pýcha peklom dýcha“ a iné. Prečo si komunity LGBTI zvolili pýchu do svojho loga nevedno. Pravdou je, že vystihuje ich nezriadenú žiadosť po prednostiach, a preto nečudo, že zodpovedné spoločensťva ju vytesňujú zo svojho života.

Predsedníčka občianskeho združenia Dúhový pride Diana Pruchnerovičová síce tvrdí, že nemajú čo oslavovať, lebo nedosiahli uznanie registrovaných partnerstiev ani manželstiev ľudí rovnakého pohlavia, čo v susednej Českej republike je už legislatívne ukotvené. O aké legislatívne opatrenia sa usiluje komunita ľudí LGBTI na Slovensku?

■ ČÍSLA Z PRIESKUMU

Z prieskumu v tejto skupine vyplýva, že až 88,6 percenta podporuje zákonnú možnosť uzavrieť manželstvo. Za uzavretie registrovaného partnerstva je až 96,8 percenta

opýtaných. Za možnosť, aby si páry rovnakého pohlavia mohli spoločne adoptovať dieťa, sa vyslovilo 83,7 percenta a za služby asistovanej reprodukcie pre LGBTI páry 80,1 percenta. Protagonisti z prieskumu sa vyjadrili aj k otázke, čo by zlepšilo život LGBTI ľudí na Slovensku. Až 61,4 percenta uviedlo, že by tomu pomohli verejné autority, politici a mienkotvorné osobnosti. Uvítali by uznanie rovnakopohlavných partnerstiev v rámci celej Európskej únie.

■ ČO ŽIADAJÚ

Aké sú to teda práva, za aké bojujú ľudia z komunity LGBTI?

Ľudia, ktorí sa svojich práv domáhajú aj v sprievodoch dúhovej pýchy? Ide o práva, ktoré sa priechia antropologickým zásadám, o práva, ktoré posúvajú spoločnosť do predkresťanského obdobia. Lebo až kresťanstvo zavrholo pýchu ako zdroj hriechov, ktorá rúca ľudskú dôstojnosť. Ibaže niektorí komentátori to vidia inak. V zákazoch verejne propagovať sexuálnu inakosť vidia návrat do stredoveku. Dúhové pochody plné sexuálnej neviazanosti, obscénosti nie sú vhodným príkladom pre deti a mládež, napriek tomu organizátori rátajú s programom pre deti. Podporu vyjadrila aj

Dúhové maškárady v uliciach miest vyvolávajú mnohé otázky. Prečo ktosi potrebuje svoju orientáciu či inakosť demonštrovať práve takto?

ochrankyňa ľudských práv Mária Patakyová, čím si vyslúžila obdiv europoslankyne Moniky Beňovej. Už menej konzervatívnych politikov.

■ NÁDEJ NA ŽIVOT

Oblasť ľudských práv patrí do výlučnej kompetencie národných štátov. Občan Rumunska, ktorý sa v cudzine oženil s partnerom rovnakého pohlavia, chcel riešiť mož-

nosť pobytu pre manželský pár v Rumunsku cez Súdny dvor Európskej únie. Rumunsko totiž neuznáva manželstvá rovnakého pohlavia. Neuspeš. Nikaká európska inštitúcia nemôže prikázať suverénemu štátu Únie, aby rešpektoval rozhodnutie, ktoré náleží do kompetencie štátu. Takže ani slovenská inakosť nemá v tomto smere nádej. A to je nádej na život.

Nastal čas na slová, ktoré presne pomenúvajú stav agrozozortu

Problémy s dotáciami nie sú len na východe

Ján ČERNÝ – Ilustračné foto: Štefan KAČENA

Pochybenie ako slovo je podľa Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied synonymom pre omyl či pomýlenie. Ak budeme subvenčné podvody nazývať pochybením, prejudikujeme výrok, že skutok sa nestal.

Z celkovo preskúmaných tridsiatich šiestich spisov vo veciach farmárov boli zistené „pochybenia“ v desiatich. V deviatich prípadoch dala Generálna prokuratúra SR pokyn na začatie trestného stíhania. Takzvané pochybenia boli zistené pri desiatich prípadoch, pri deviatich bol navyše daný pokyn na začatie trestného stíhania. Generálny prokurátor informoval, že šesťnásť spisov z okresnej prokuratúry v Michalovciach bolo preskúmaných v prvej várke, dva z prokuratúry v Košiciach I, v druhej várke bolo trinásť spisov opäť z prokuratúry v Michalovciach a štyri spisy z prokuratúry Košice a okolie.

Jaromír Čižnár vo viacerých prípadoch konštatoval nezákonné rozhodnutie policajta o odmietnutí trestnej veci a prokurátora, ktorý takéto rozhodnutie následne akceptoval. V týchto prípadoch išlo o podozrenia z trestného činu poškodzovania cudzích práv, nebezpečného vyhrážania alebo aj o envirokriminalitu. Dozorovú právomoc vykonáva krajská prokuratúra v Trenčíne. O výsledkoch kontrol a zisteniach z nich vyplývajúcich sa chcel generálny prokurátor veľmi krátko po ich zverejnení rozprávať aj s ministerkou pôdohospodárstva Gabrielou Matečnou. „Systém kontroly v Pôdohospodárskej platobnej

agentúre je absolútne nepostačujúci, a to je systémová chyba,“ zdôraznil. Pripomenul závažnú skutočnosť, že pri súčasnom systéme kontroly sa v agentúre vytvára pre jednotlivcov prostredie, kde môžu rozhodovať svojvoľne.

■ CHÝBA DÔSLEDNOSŤ

Podľa generálneho prokurátora sa problémy s dotáciami v agrosektore netýkajú len východného Slovenska, ale začína to byť celé Slovensko. „V týchto krajoch tým policajtom, ktorí tam boli zainteresovaní, ľudia neveria, a ja sa im nečudujem,“ povedal Jaromír Čižnár s tým, že keď si prokurátor

Rozdrobenosť pozemkov a nejasné majetkovoprávne vzťahy k nim sú tiež podhubím pre rôznych špekulantov s pôdou a vytvárajú aj podmienky na korupčné konanie.

nevšimne „pochybenia“, vykonáva si dozor biedne. Pritom ak generálny prokurátor spochybni celý systém kontroly v Pôdohospodárskej platobnej agentúre, znamená to, že aj orgány činné v trestnom

konaní si uvedomujú, že situácia je mimoriadne závažná. Alibizmus bez ochoty niešť zodpovednosť.

■ ZLÝ SYSTÉM

Generálny prokurátor Čižnár nepriamo skonštatoval, že celý systém je nastavený zle, vytvára korupčné podhubie a živnú pôdu pre rôznych špekulantov. Ministerstvo pôdohospodárstva v reakcii argumentovalo, že generálny prokurátor hovoril o procesných pochybeniach v prokuratúre, respektíve v polícii, v trestnoprávných veciach. „Tie sú plne v kompetencii orgánov činných v trestnom konaní a nemajú s organizáciami ministerstva nič spoločné. Inštitúcie agrozozortu sú s orgánmi činnými v trestnom konaní plne súčinné,“ pripomenulo ministerstvo pôdohospodárstva, ktoré zároveň informovalo, že jeho ministerka predstaví generálnemu prokurátorovi systém kontrol a zmeny, ktoré v ňom Platobná agentúra vykonala od roku 2016, na osobnom stretnutí.

VŠIMLI SME SI

Ak by sme sa zahľadeli do vyše sedemstoročných dejín Lubovnianskeho hradu, v jeho neraz temných a dramatických kapitolách by sme za jednu z najvýznamnejších udalostí mohli označiť skutočnosť, že práve tu z krakovského Wawelu preniesli a ukryli v roku 1655 počas „švédскеj potopy“, keď nemeckí zoldnieri v službách švédскеho kráľa Karola X. Gustáva rýchlo dobyli Poznaň aj Varšavu, poľský kráľovský poklad aj s korunovačnými klenotmi a v priebehu tých šiestich nepokojných rokov tu miestodržiteľ Juraj Sebastian Lubomirski ukrýval nielen kráľovské regálie, ale neraz aj ich nositeľa – kráľa Jána Kazimíra...

Korunovačné klenoty na hrade Ľubovňa

Vydarenú repliku poľských korunovačných klenotov vyhotovil poľský reštaurátor Józef WOJCZYK v roku 2010.

V roku európskeho kultúrneho dedičstva nie je od vecí pripomínať, koľkými pozoruhodnými kultúrnymi unikátmi a historickými pamätihodnosťami obohacuje jeho ponuku Slovensko. Ľubovňa patrí k najkrajším a turisticky najpríťažlivejším stredovekým stavebným hradným areálom u nás. Jeho dominantná silueta láka na pozadí Lubovnianskej vrchoviny a Levočských vrchov. Vyrástol nad riekou Poprad ako pohraničný strážny hrad. Rovnako aj neďaleký Plaveč, ktorý dostavali v roku 1294 a zrejme vtedy vyrástol aj Lubovniansky hrad, lenže o ňom je prvá písomná zmienka z roku 1311, keď patrila Omodejovcom. Vtedy zavítal na hrad uhorský kráľ Karol Róbert, a keďže nebol len bojový stratég, uvedomil si jeho výhodnú polohu pri dôležitej obchodnej ceste do Poľska a pričlenil ho pod uhorskú korunu. Prišla sem kráľovná Mária aj jej manžel Žigmund – „Ryšavá liška“. Nespomínam ho náhodou. Fatálne sa zapísal nielen do dejín hradu, ale aj do osudov šesťnásť spíšských miest a obcí, ktoré za tridsaťsedemtisíc kóp českých grošov dal do zálohy Poľsku a 15. marca 1412 to na hrade parafoval a spečatil spoločne s Vladislavom II. Jagelovským. Poliakom takto celých tristošesťdesiat rokov potom patrilo šesťnásť spíšských miest, kým tento záloh nezrušila Mária Terézia...

Text a foto: Emil SEMANCO

V centre hlavného mesta otvoria Centrum slovenského zahraničia

Dobrá správa z Bratislavy pre krajanov

Starostlivosť o Slovákov žijúcich v zahraničí je jednou z priorit Matice slovenskej, no nezastupiteľnú úlohu v tomto smere má aj slovenská vláda. V týchto dňoch padlo rozhodnutie, že v centre Bratislavy, v dome spájajúcom Námestie SNP a Laurinskú ulicu, by malo už na jeseň v roku 2019 sídliť Centrum slovenského zahraničia, reprezentujúce a propagujúce kultúru a históriu jeden a pol milióna krajanov.

„Centrum slovenského zahraničia má zahŕňať muzeálnu expozíciu, predstavujúcu históriu krajanov, priestory na prezentáciu živej kultúry, kde sa bude prezentovať folklór, divadlo, hudba či literatúra Slovákov zo zahraničia, a v centre má byť aj galéria, kde sa budú konať výstavy krajanových umelcov,“ priblížil nám celý projekt predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí (SZSZ) Vladimír Skalský a dodal, že chýbať nebude ani krajanová reštaurácia so špecialitami Slovákov z jednotlivých krajín, ktorá je dôležitá aj pre trvalú udržateľnosť prevádzky. SZSZ už má podpísané memorandum o porozumení, na základe ktorého má získať priestory v dome na Laurinskej č. 19 situovanom medzi Manderlom a Starou tržnicou.

„Táto poloha, ako aj zámer ponúknuť v objekte priestory aj ďalším subjektom, pohybujúcim sa v oblasti kultúry, sľubuje vytvorenie akéhosi nového bratislavského kulturhausu,“ priblížil zábery V. Skalský. Ako dodal, projektu vyjadril podporu predseda Národnej rady SR Andrej Danko, takisto je konzultovaný s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí i s Ministerstvom

zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

ČO INÍ NEPÍŠU

V tomto objekte pri povestnom bratislavskom Manderláku bude sídlo Centra slovenského zahraničia i Českého domu v slovenskom hlavnom meste.

„Robert Fico ako predseda najväčšej koalíciej strany prisľúbil svoju podporu v štátnom rozpočte na rok 2019 v objeme 1,5 – 2 milióny eur podľa konečných špecifikácií v projekte,“ informoval V. Skalský. Zvýraznil fakt,

že kreovanie centra bude najvýznamnejším projektom na prospech krajanov od vzniku samostatnej Slovenskej republiky. „Opodstatnenie tohto počínu nevychádza len z početnosti krajanovej komunity, ale aj z faktu, že Slováci v zahraničí zohrali vždy významnú úlohu pri veľkých dejinných udalostiach týkajúcich sa Slovenska. Prostredníctvom Clevelandskej a Pittsburskej dohody sa podieľali na vzniku prvej ČSR, vďaka iniciovaniu sviečkovej demonštrácie v roku 1988 prispeli k víťazstvu demokracie, svoj podiel majú i na vzniku samostatnej Slovenskej republiky,“ pripomenul predseda SZSZ. Vladimír Skalský takisto informoval o tom, že priestory vybraného objektu by mohli slúžiť aj ako sídlo Českého domu v Bratislave, pričom myšlienku vzniku tejto inštitúcie výrazne akcentoval český prezident Miloš Zeman pri aprílovej návšteve SR. Vlastníkom a prevádzkovateľom Českého domu v Bratislave má byť občianske združenie Slovensko-český klub Bratislava, ktoré sa venuje aktivitám českej menšiny na Slovensku a česko-slovenským vzťahom.

Maroš M. BANČEJ
Foto: autor

Velebíme zaniknutý štát

Eva ZELENAYOVÁ

Ludovít Fulla a Emil Filla. Čo ich spája? Projekt Made in Czechoslovakia, v rámci ktorého Slovenská národná galéria pripravila výstavu o tvorbe dvoch klasikov slovenského a českého moderného umenia. Projekt je venovaný štému výročí vzniku zaniknutej Česko-Slovenskej republiky. Diela oboch umelcov vystavujú v Esterháziho paláci v Bratislave do 21. októbra. Ktovie, ako vznikol projekt Made in Czechoslovakia, ale nie tak dávno hovoril o možnosti obnoviť túto vraj skvelú značku vtedajší premiér Slovenska Robert Fico. A vôbec, rok 2018 sa nesie v znamení stého výročia vzniku Česko-Slovenska, akoby išlo o živý projekt, a nie o zaniknutý štát pred takmer tridsiatimi rokmi. Z tohto uhla pohľadu je ešte zaujímavejší fakt, že dvadsiemu piatemu výročí vzniku samostat-

ného štátu Slovákov prvého januára tohto roku nebola venovaná nijaká spomienka, tobôž projekt. Žiaľ, len prezident Andrej Kiska ocenil pri tomto významnom výročí slovenské osobnosti, ktoré sa nijako významne o vznik modernej a demokratickej republiky nepričinili. Práve naopak – verejne a politicky konali pred štvrtstoročím tak, aby samostatný štát Slovákov vôbec nevznikol. Táto prezidentova provokácia vsutku rozhnevala mnohých, ktorí za štát bojovali aj za cenu vlastných obetí – napríklad keď slovenskí poslanci Snemovne národov Federálneho zhromaždenia v Prahe odhlasovali ústavným zákonom rozpad Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a od jej vzniku sa hlásili na úradoch práce, lebo si zrušili vlastný poslanecký mandát – vlastnú prácu. Nedávno sme si pripomenuli

významnú historickú udalosť na ceste k štátnosti, a to prijatie Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Veľkolepé štátne oslavy však chýbali. Ani médiá sa nepredbiehali príspevkami, ktoré by tento historický milník pripomí-

KOMENTÁR

nali. Na druhej strane sa išli pretrhnúť, aby dennodenne prinášali správy „naživo“ z festivalu Pohoda, ktorý propaguje multikulturalizmus. Už vlni sme kriticky hodnotili prestahovanie osláv prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky so zapálením vatry na Kysuce do Starej Bystrice. Štátna reprezentácia 17. júla 1992 zapálila Vatru zvrchovanosti v geografickom strede Európy – na Kremnických Baniach. Prečo teda nezachovať tradíciu, ak o ňu ide?

Ludské práva zo Štrasburgu

Ludovít ŠTEVKO

Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) vyniesol verdikt, že členkám punkovej skupiny Pussy Riot v trestnom konaní za ich akcie v moskovskom Chráme Krista Spasiteľa uprelo Rusko ich právo na spravodlivý proces a označenie ich vystúpenia za extrémistické bolo vraj porušením práva na slobodu názoru zakotveného v Konvencii o ochrane ľudských práv a základných slobôd. ESLP zároveň rozhodol, že trio známe svojimi nemorálnymi vystúpeniami na verejnosti – Nadežda Tolokonnikovová, Marija Aljochinová a Jekaterina Samucevičová – má právo získať od Ruska odškodné.

Na osvieženie pamäti treba uviesť, že členky skupiny Pussy Riot odsúdili v Moskve za urážku pravoslávnej viery a priam neuveriteľné výtržníctvo v Katedrále Krista Spasiteľa, za čo si vyslúžili pochvalu

celého Západu a nedávno aj potlesk poblázneneho publika na Kaščákovom festivale Pohoda. Skutok, ktorého sa dopustilo škandalózne trio, sympatizujúce s anarchistami, sa v našej tlači obchádzal ako neďôležitý fakt a zdôrazňoval sa politický aspekt

POZNÁMKA

procesu, akoby za ním stál samotný Putin. Toto hlúpe tvrdenie vyvracal fakt, že Pussy Riot na svojich výstredných koncertoch na Červenom námestí a v opozičných médiách vulgárne napádali Putina i Medvedeva, nikto ich však preto nestíhal, dokonca si ich ani nikto nevšímal.

Dopredu naplánovaný a na videokameru nakrútený happening pred oltárom najväčšieho pravoslávneho chrámu na svete to bola iná káva. Poburujúca a urážlivá pre roz-

hodujúcu časť ruskej spoločnosti. V piesni Bohorodička, vyžeň Putina sa spievalo: „Suky štia za červenými múrmi, Riot vyhlasuje abort systému.“ Prívlasty adresované ruskému pravoslávnu, ako „pravoslávne náboženstvo tvrdého penisu“ alebo refrén piesne: „sraň Gospodina“ (sračky Hospodina) a iné vulgárne výrazy, šokovali veriacich, ktorí sa tu práve modlili. Ale o tom sa v našich médiách nepísalo a neprekážalo to ani slovenským feministkám. A nehovorilo sa ani o nedávnej minulosti týchto mladých žien, ktoré sa v roku 2008 zúčastnili na tzv. performance anarchistickej skupiny Vojna, v Rusku známej verejnou hromadnou súložou v biologickom múzeu v Moskve. Na akcii sa spolu s ostatnými pámi oddávala milostnej hre pred zrakmi návštevníkov vrátane detí aj hlavná speváčka Pussy Riot Nadežda Tolo-

konnikovová vo vysokom štádiu tehotenstva. Odporne zábery z tejto pornoakcie poburovali ruskú, ale aj európsku verejnosť.

Po tom, čo „slávna“ skupina získala v Oslo cenu Václava Havla „za kreatívny disent v Moskve“, sa z ničoho nič dostala do problémov práve v „najdemokratickejšej krajine sveta“. Standing ovation v kongrese USA nahradila petícia radových amerických občanov, žiadajúcich zrušenie víz a vyhodenie N. Tolokonnikovej, M. Aljochinovej zo skupiny Pussy Riot. Petícia sa objavila na stránkach Bieleho domu s odôvodnením, že tieto ruské aktivistky sa zúčastnili na nelegálnych protestných akciách vo Fergusone i New Yorku a „prišli do USA propagovať vulgárny, amorálny a nekresťanský spôsob života“.

Verdikt Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci trestného stíhania Pussy Riot udívuje politickou zaslepenosťou. Akoby asi znel výrok tejto ctihodnej inštitúcie, keby nejaká skupina XY podobne urážala islam v niektorej mešite v Paríži či Londýne? Rusi však Európsky súd pre ľudské práva nebudú rešpektovať. Prezident Vladimir Putin podpísal v decembri 2015 zákon, ktorý Rusku umožní vyhlásiť jeho rozhodnutia za protiústavné.

Luboš Blaha (Smer-SD) prístup opozície k oslavám prijatia deklarácie o zvrchovanosti SR okomentoval slovami: „Ak by sa títo ľudia niekedy dostali k moci, tak bez mihnutia oka zapredajú celé Slovensko za špinavý groš.“ Lenže Slovensko zapredali už vtedy, keď podľahli pokušeniu opozície a súhlasili so zrušením tzv. Mečiarových amnestií. Sudca Najvyššieho súdu SR a neoficiálny kandidát na prezidenta Štefan Harabin pripomenul, či si zaslúži štát národ, ktorý ruší svoj právny systém, devastuje ho, destabilizuje a robí ho nepredvídateľným?

Môžeme však ísť ďalej a opýtať sa, či si zaslúži vlastný štát národ, ktorý oslavuje štát zaniknutý, v ktorom mal postavenie takmer kolónie. Napokon, už sa vyskytujú názory, dokonca historikov, že druhá Slovenská republika vznikla nelegitimne(!) A tieto názory médiá úspešne sofistikuje podšúvajú Slovákom.

Predovšetkým mladej generácii. Mládež zabudla aké boli skutočné česko-slovenské vzťahy. Myšlienka spájania sa národov je pre nich príjemná. Preto aj stredoškolskí organizátori protestov sú vykresľovaní ako nová vlna mladej inteligencie Slovenska.

SPOZA OPONY

Ledva sa skončil ošial futbalu, už sa začala vášeň Tour de France. Oboje nám prináša nevidané emócie a aj rozširuje obzor. Jeden z dobrých komentátorov RTVS pri jedenástej etape s Mount Blancom na pozadí povedal, že je to nielen vrchol, strecha Álp, ale aj celej Európy. Je to zdanlivo maličkosť, ale hovorí dosť o našom ponímaní Európy. Ved' z mnohých kvalifikovaných textov viem, že najvyšším vrcholom nielen Kaukazu, ale aj Európy je Elbrus – teda najvyššou horou Európy nie je Mont Blanc, ale Elbrus. A ten je, ako je známe, v Rusku. Z pamäti si to nevytláčili viacerí tatranskí horolezci i nadšenci vysokohorskej turistiky zo Slovenska. Hovoria o tom aj dejiny, ruskí nadšenci vojenskej histórie dodnes v topiacich sa ľadovcoch Elbrusu vykopávajú pozostatky vojakov Červenej armády, ktorých samovražedne hnali ich velítelia do kopca proti pozíciám nemeckej armády – tá na Elbrus, pretože je najvyšší vrchol Európy, zastokla ako symbol vlajku s hákovým krížom. Stálo im to za to. Neove-

rené a neoveriteľné mýty hovoria, že tam vtedy bola aj slovenská zástava, lebo až tam sa vtedy dostali jednotky Slovenskej armády...

Je to, samozrejme, drobnosť, nemôžeme byť malicherní

Prečo treba rozumieť Rusku

Dušan D. KERNÝ

len preto, že niekto povie o Mont Blancu, že je strecha Európy, keď ňou je Elbrus. Ale hovorí to veľa o tom, aké predstavy o hraniciach Európy máme. Alebo inak, je to drobnosť, čo prezrádza to, ako uvažujeme o Rusku, či ako si uvedomujeme jeho príslušnosť k Európe.

Slovensko je totiž zvláštna krajina a štát, kde treba pripomenať, že o Rusku musíme vedieť čo najviac nie preto, či sme za Putina, alebo proti Putinovi, ale preto, aby sme čo najtrpez-

šie vedeli posúdiť, čo je vlastne pravda. Nejde o to, aby sme zaujímali politické pozície, ale len o to, aby sme rozumeli, čo sa vlastne deje.

Pokiaľ ide trebárs o futbalový šampionát, ktorý mnohých pre-

Leninské Rusko ich lacno predalo na Západ, aby získalo tvrdú valutu na obilie.

„Je veľkou chybou domnievať sa, že to robíme pre Putina alebo pod jeho vedením; je to chyba takto sa pozeráť na celý

komplex stavieb k majstrovstvám sveta,“ povedal Vekselberg. No nepovedal, že tvrdenia o Putinovi to nie je pravda, že to nie je tak. Povedal, že je chybou myslieť si to. A práve toto slovo chyba má váhu, nie Vekselbergových miliárd, ale váhu jeho dlhoročných skúseností. Isteže, často ho vidieť v spoločnosti prezidenta Putina, ale to neznamená, že tento predstaviteľ tak domácej, ako aj medzinárodnej ruskej kapitálovej vrstvy nemá na veci vlastný názor.

Nielen ruskému Ivanovi, ale aj ruskému miliardárovi, a to nie jednému, záleží na tom, aby bol pri tom, aby sa na Rusko pozeralo inak, aby sa cítil ako súčasť Európy – a to nielen preto, že tak to chce prezident, hoci by ním bol rovno Putin. Rusko, jeho nové generácie prechádzajú zmenami, tak dôchodcovia, ako aj mládež, ktorá má otvorené dvere von do sveta. Dnešné Rusko, Rusi vôbec po dlhých desaťročiach propagandy toho, čo aj my poznáme pod skratkou VOSR či pod slovami Veľká októbrová revolúcia, dnes zhadzujú ideológiu a v desaťtisícových masách putujú do Jekaterinburgu, kde leninská moc vyvražďila cársku rodinu. A odtiaľ kilometre k miestu, kde znetvorili a zakopali ich telá. Čo nám hovorí tento fakt? Nie revolúcia, ale občianska vojna je výstrahou, to symbolizuje odklon od VOSR k svätorečeniu zavraždeného cára...

Ako nechciet vedieť, čo sa v Rusku deje, keď vidíme, že má politika, ktorý so suverénnou zahraničnou politikou je rovnocenným partnerom. Prečo je to tak? Ide len o to, aby sme rozumeli a vedeli posúdiť čo je o Rusku naozaj pravda.

SEBAOBRAHA

Od prvého júla začali pracovať ambulantly pohotovostné služby na Slovensku po novom. Projekt na optimalizáciu lekárskej služby prvej pomoci sa zákonom 257 v novembri 2017 upravil. Prevádzka ambulantlych pohotovostí je od júla, keď začali fungovať po novom, aktuálne zabezpečená na necelých osemdesiatdva percent siete. Tá bude cez pracovný týždeň v činnosti od 14. do 22. hodiny, v súčasnosti je Lekárska služba prvej pomoci otvorená do rána. Doplnková sieť bude dobrovoľná s možnosťou kratšej prevádzky.

Pohotovostné služby po novom

Ministerstvo zdravotníctva zverejní mapu, aby bolo jasné, kde presne sa tieto body nachádzajú. Z bývalej lekárskej služby prvej pomoci vznikla ambulantly pohotovostná služba s dovtedy nedostupnými možnosťami dobrovoľného zapojenia lekárov ambulantly zdravotnej starostlivosti do rozpisu služieb. V pohotovostných ambulantlych službách budú lekári pracovať po novom. Po dvadsiatej druhej hodine pacienti s podozrením na vážne ohrozenie života alebo zdravia majú zachovanú možnosť konzultácie svojho zdravotného stavu na operačnom stredisku záchranej zdravotnej služby (národná bezplatná telefonická linka 155 alebo európska bezplatná telefonická linka 112) a v prípade potreby poskytnúť ambulantly pohotovosti poskytovanej prostriedkami záchranej zdravotnej služby alebo môžu navštíviť urgentné príjmy nemocníc. Pacienti s ochoreniami, ktoré podľa ich názoru znesú odklad zdravotnej starostlivosti, navštívia svojho všeobecného lekára v čase jeho ordinačných hodín nasledujúci pracovný deň.

Na lepšiu edukáciu pacientov je potrebné, aby zdravotné príznaky vedeli vyhodnotiť ako závažné a ktoré znesú odklad. „Chceme zdôrazniť, že v prípade akútnej zmeny zdravotného stavu je k dispozícii posádka ambulancie záchranej zdravotnej služby. Ambulantly pohotovostná služba je akousi predĺženou rukou štandardných ordinačných hodín klasickej ambulancie všeobecného lekára či pediátra pri živote neohrozujúcej náhle zmeny zdravotného stavu,“ uzavrela pre SNN Z. Eliášová, hovorkyňa Ministerstva zdravotníctva SR.

Prezident Slovenskej lekárskej komory Marian Kollár verí, že legislatívna zmena v prípade pohotovosti bude prínosom pre všetkých. Predseda Asociácie nezávislých lekárov Marián Šóth i hlavné odbornícky ministerstva zdravotníctva pre oblasť všeobecného lekárstva pre deti aj dospelých Elena Prokopová a Jana Bendová sa zhodli, že nový systém, ktorý ráta s fungovaním pohotovostných ambulancií len do 22.00 h, odstráni riziko ohrozenia zdravotného stavu pacienta, vyplývajúce z doteraz platného systému vykonávania Lekárskej služby prvej pomoci, v rámci ktorého prichádzalo k neúmernému preťažovaniu lekárov.

Eva SISKOVÁ

Matúš BERO: Najdôležitejšie je vedieť, kto vás vychoval a odkiaľ pochádzate

Život podľa futbalových pravidiel

Zhováral sa Matej MINDÁR – Foto: archív M. BERA

Matúš Bero je slovenský futbalový reprezentant. Prednedávnom sa stal hráčom holandského futbalového klubu Vitesse Arnhem. V rokoch 2016 – 2018 hrával v tureckej najvyššej súťaži za Trabzonspor. Futbalovo rástol v AS Trenčín, s ktorým získal dva ligové tituly a dva tituly v Slovenskom pohári. Bol súčasťou úspešného tímu slovenskej „dvadsaťjedenky“, ktorá sa dokázala po úspešnej kvalifikácii prebojovať na majstrovstvá Európy v Poľsku, kde dosiahla vynikajúce piate miesto. V roku 2015 získal anketu Cena Petra Dubovského, ktorá sa udeľuje najlepším hráčom do dvadsaťjeden rokov.

• V súčasnosti patríš do širšieho kádra slovenskej futbalovej reprezentácie. Vráťme sa však na úplný začiatok tvojej futbalovej kariéry. Kedy a prečo si sa rozhodol naplno venovať futbalu?

Blízki mi žartom pripomínajú, že už v maminom brušku som kopal... Čo mi pamäť siaha, lopta bola moja najobľúbenejšia hračka. Len čo som ju zazrel, utekal som za ňou a na hru a spokojnosť som už viac nepotreboval. Už vtedy bolo jasné, že tanečník alebo šachista zo mňa nebude. Lopu som si zamiloval, takže moja budúcnosť bola jasná! Chcel som byť futbalista a môj vzťah k tomuto športu možno nazvať láskou...

• Venovať sa naplno futbalu a popritom absolvovať školské povinnosti bolo určite veľmi náročné. Ako hľadáš na školské roky?

Áno, bolo to náročné. Lenže vďaka rodičom, ktorí dbali na to, aby som sa aj poriadne učil, to išlo ľahšie. Vždy som bol ako školák poctivý a len tak nevynechal nijakú písomku ani skúšku. Netvrdím, že som bol vynikajúci študent, lebo som ani nebol, ale v rámci možností som sa usiloval robiť všetko preto, aby som mal čo najlepšie vysvedčenia. Základnú školu som navštevoval (ako inak) futbalovo, vtedy sa ešte nachádzala v Detskom mestečku Zlatovce. Maturoval som na trenčianskej obchodnej akadémii a tie roky tiež nikdy neofutujem, práve naopak, som nadmieru spokojný zo svojim výberom...

• So spokojnosťou sú zaiste spojené aj pekné zážitky. Ktorý je ten nezabudnuteľný zo školských lavíc?

Z lavíc ako lavíc. Najradšej si spomínam na ročníkové turnaje vo volejbale, kde som, mimochodom,

Talentedý futbalista Matúš BERO, ktorý je aj v širšom reprezentačnom výbere trénera Jána Kozáka, mení turecký dres Trabzonsporu za dres holandského klubu Vitesse Arnhem.

spoznal aj svoju súčasnú priateľku Klaudiu... Pekných spomienok a zážitkov z obchodnej akadémie je mnoho. Mal som skvelú triedu aj s triednou učiteľkou a rád na to spomínam.

• Futbalovo si rástol pod hradom Matúša Čáka. Tu si hral najvyššiu súťaž, presadil si sa v nej, upozornil si na seba ako dobrý zakončovateľ, s Trenčínom si účinkoval v predkolách Ligy majstrov, v médiách sa o tebe písalo ako o trenčianskom futbalovom klenote... Čo považuješ za tvoj najväčší úspech v tomto klube?

Jednoznačne obhajobu double v roku 2016, teda druhé víťazstvo v lige aj v pohári. Celá táto sezóna bola pre mňa skvelá, nastriegal som veľa gólov a aj na veľa prihral. Stal som sa najlepším hráčom Fortuna ligy a zvíťazil som v anketu Petra Dubovského pre najlepšieho futbalistu do dvadsaťjeden rokov. A pomohlo mi to aj k zaujímavým ponukám zo zahraničia.

• Bol si súčasťou úspešnej slovenskej „dvadsaťjedenky“, ktorá sa po úspešnej kvalifikácii prebojovala na ME v Poľsku. V konkurencii dvanástich tímov ste po výborných výkonoch napokon skončili na piatom mieste, čo azda ani neodzrkadľovalo kvality tohto výberu. Čo ty na to?

Celý Hapalov tím pracoval a tahal za jeden povraz. Bolo to nádherné byť súčasťou takého kolektívu a som rád, že som mal možnosť zažiť atmosféru tohto vydatého turnaja na vlastnej koži. Veď na zápas proti Anglicku v Kielcoch nás prišlo povzbudiť jedenásťtisíc Slovákov. Aj keď sme nešťastne tesne prehrali, smútok nám pomohli prekonať nadšené reakcie fanúšikov. Boli sme hrdí, že sa nám podarilo dostať toľko ľudí na futbal a potešiť ich hrou aj výkonom. Čosi neskutočné!

• Každý futbalista má obľúbený veľkoklub, za ktorý by si rád zahral. Máš ho aj ty?

Futbalový internacionál Matúš BERO

Odmalička som veľký fanúšik Liverpoolu. Rovnako ma nadchýna fungovanie a hra Realu Madrid.

• A najväčší futbalový vzor?

Liverpoolčan Steven Gerrard, ktorý končil skvelú kariéru za morom a už sa chytá trénerskej taktovky. Rovnako, ba aj viac obdivujem hru Cristiana Ronaldo, ktorý vynikol aj na nedávnych futbalových MS v Rusku, aj keď Portugalsko ako kolektív zvlášť neoslnilo...

• Kto je podľa teba aktuálne najlepším futbalistom na svete?

Pre mňa jednoznačne Ronaldo. Má všetky pozitívne vlastnosti skutočnej futbalovej hviezdy, ktorá vojde do dejín tejto hry.

• Je náročné sa popri vrcholovom futbale venovať rodine, priateľom, známym a mať aj dajaké iné záľuby?

Jednoduché to rozhodne nie je. Väčšinu dňa trávite na tréningu, a keď prídete domov, zmáha vás únava a tú treba prekonať, relaxovať. Preto je dôležité nájsť človeka, ktorý sa vám prispôbi a je vám oporou. Ja môžem povedať, že som takého človeka našiel a som šťastný, že takú priateľku mám. Samozrejme, ak pôsobíte v zahraničí, kontakt s rodičmi je len cez Facetime, pričom sa bezprostredný kontakt obmedzí na päť, šesť návštev v roku, niekedy je ich aj menej... Je to ťažké pre mňa aj pre nich, ale dôležité je vedieť, kto ma vychoval a odkiaľ pochádzam. A na to nikdy nezabudnem!!

• Prednedávnom si prestúpil z tureckého Trabzonsporu do holandského klubu Vitesse Arnhem. Aké máš očakávania z tohto prestupu?

Nerád rozprávam o očakávaníach. V prvom rade by som chcel zvýšiť svoju minútáž na ihrisku a dostávať viacej priestoru. Z prestupu sa veľmi teším, je to pre mňa nová výzva, motivácia a energia do ďalšej práce.

MEDZI NAMI

Prijatie Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky stále rozdeľuje politikov a niektorých glosátorov historických chvíľ, ktoré boli kľúčovými krokmi k vzniku slovenskej štátnosti. Nie je bez zaujímavosti, že pamätný deň si 17. júla 1992 pripomenuli na Slovensku iba dve politické strany – SNS na Devíne a Smer-SD v Starej Bystrici. Akoby Deklarácia Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky bola len „bezobsažnou bublinou, prázdny dokument“, ako sa vyjadril historik Dušan Kováč, hlavný účinkujúci vo verejnoprávnej televízii a v TA3. Čechoslovakisti Kováčovi sa nikto zo serióznych historikov nečuduje, lebo svoje súkromné, ideologicky zaťažené názory vždy vydával za historickú pravdu, zato je skôr čudný prístup editorov spravodajstva uvedených televízií, že tento významný dokument posudzovali ľudia ako Kováč a Čarnogurský, ktorí ostro vystupovali proti Deklarácii aj Ústave Slovenskej republiky. K nim sa teraz pridá i Milan Kňažko...

Prirodzene, dokument nemal nijaký právny účinok, bol však dôležitým symbolom, ktorým zástupcovia ľudu deklarovali prirodzené právo slovenského národa na sebaurčenie. Nebolo to prázdne gesto. Takto ho nechápala ani česká strana a takto ho nechápe ani dnes, ako sme mali možnosť počuť od priameho svedka udalosti v roku 1992

Jiřího Weigla, neskoršieho šéfa kancelárie prezidenta Václava Klauza. To len na Slovensku máme ešte ľudí, ktorí sa nezmiarili so samostatnosťou Slovenska a doteraz ťažko skrývajú svoju nevraživosť voči vlastnému štátu. Za všetky „vzácné myšlienky dňa“ z televízneho vystúpenia Dušana Kováča

Zatuchnutý čechoslovakizmus

Ludovít ŠTEVKO

aspoň jeden citát: „Ústava nemala zmysel. Prečo je Deň ústavy štátny sviatok, tomu nerozumiem.“

Na rozdiel od pohrobkov čechoslovakizmu ľudia na Slovensku rozumeli vtedajším udalostiam inak. Pár hodín po tom, čo Slovenská národná rada schválila 17. júla 1992 Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky, presne o 19. hodine sa po celom Slovensku rozozvučali kostolné zvony. Historický dokument, ktorý neskôr vyústil do prijatia Ústavy SR, prijali ľudia nadšene. Všade viali slovenské zástavy a na Kriváni sa rozohorela Vatra zvrchovanosti. Bolo to nevyhlásené, spontánne ľudové referendum.

Prijatiu dokumentu predchádzali búrlivé diskusie na pôde parlamentu. Z rokovania SNR 2. mája 1992 vyplýva,

aká to bola doba a aké názory hýbali osudom Slovenskej republiky. Tu sú výňatky z vtedajšej diskusie. Ján Čarnogurský, predseda vlády (KDH): „Nech mi je dovolené povedať, že návrh (Deklarácie o zvrchovanosti) považujem buď za vrchol politického primitivizmu, alebo za kriminálne hazardérstvo s osudmi

občanov tejto republiky.“ Martin Porubjak, prvý podpredseda vlády (VPN): „Majte na pamäti, kde sa ocitne Slovensko po tomto čine. A uvedomte si, prosím, že prijatím deklarácie urobíte prvý krok k rozbitiu spoločného štátu.“ Peter Tatár (VPN): „Považujeme celý tento proces naozaj za politický hazard a za ohrozenie vývoja tejto krajiny.“ A. M. Húska (HZDS): „Chcete pre slovenský národ zvrchovanosť, ako má každý moderný národ, alebo nechcete? Pre budúcnosť bude dobré, keď si zapamätáme, kto kde stál, kto kde a kedy hovoril o svojej vernosti národu a svojej vlasti a ako sa k nej potom postavil.“ Anton Hrnko (SNS): „Slováci dodnes nikdy nedosiahli najvyššiu métu, vlastnú zvrchovanosť, pretože mali takých politikov, ako je pán Čarno-

gurský, čo po každom kroku, ktorý smeroval dopredu, k suverenite a štátnej identite, to začali spochybňovať a prešli na druhú stranu...“

O šesť týždňov neskôr udalosti dostali rýchly spád. Bolo po voľbách a na slávnostnom zasadnutí novozvolenej SNR 17. júla 1992 Ivan Gašparovič prečítal text deklarácie, ktorý sa končil slovami: „Touto deklaráciou Slovenská národná rada vyhlasuje zvrchovanosť Slovenskej republiky ako základu suverénneho štátu slovenského národa.“ Na hlasovaní sa zúčastnilo stoštyridsaťsedem prítomných a z tohto počtu za Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky hlasovalo stotriásť poslancov. Proti boli poslanci KDH a sedem poslancov z vtedajšieho hnutia Együttélés-Spolužitie. Hlasovania sa zdržalo desať poslancov. Ešte v ten istý deň prezident Václav Havel oznámil, že odstúpi z funkcie prezidenta ČSFR. V abdiakomnom prejave povedal, že nebude „prekážkou emancipačných snáh Slovenskej republiky, ktorých politickým výrazom je aj Deklarácia o zvrchovanosti Slovenskej republiky prijatá dnes Slovenskou národnou radou“. Nemecké noviny Die Welt napísali, že príčinou Havlovho odchodu bolo nepochopenie slovenskej otázky a jeho čechoslovakizmus. Vystihli tak podstatu starého českého syndrómu lepšie ako niektorí slovenskí politici, ktorí sa z masarykovsko-benešovských ideí čechoslovakizmu nevymanili doteraz.

Slovenský mediálny vzorec: Politika je odrazom mediálneho prostredia

Od jednofarebnosti k názorovému getu

Anna HROMJÁKOVÁ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Slovenský mediálny priestor sa po roku 1989 vyvíjal tak ako celá transformácia spoločnosti. Bez poznania zákonitostí liberálneho sveta i bez záujmu domácich politikov. Postupne sa uvoľňovali pozície v médiách pre zahraničných investorov, nesolventné odišli z trhu. Propaganda, ktorá bola dovtedy v médiách jasne čitateľná, sofistickovane ovládla priestor. Postsocialistické štáty neboli pripravené čeliť jej, na druhej strane americký Kongres si dlhodobo platil svoju visutú propagandistickú stanicu Rádio Slobodná Európa. Zväz slovenských novinárov sa za pomoci novinárov vyškolených v USA menil podľa želania chlebobdarcov a už na začiatku deväťdesiatych rokov vytlačil z organizácie novinárov, ktorí nestrali zmysel pre pravdu a odmietali protislovenskú propagandu. Dnešný rozvrst v médiách, a nielen v nich, je dlhodobá a cieľová organizovaná.

Typickým príkladom toho, ako pracuje cudzia propaganda, je novinár Marián Leško. Kedysi odborník na marxizmus-leninizmus, redaktor týždenníka ÚV KSC, sa po roku 1989, vyškolený v USA, stal v novinách etalónom demokracie. Dodnes ho dokonca verejnoprávne médiá pozývajú ako politického analytika komentovať vývoj v spoločnosti. Pochopiteľne, veď novinár s chrbtovou kosťou by sa na záškodnícku prácu proti vlastnému národu nikdy nedal. Ale karikatúristický internacionalista nemá problém...

NOVINOVÁ TRŽNICA

Pred vznikom Slovenskej republiky už všetky denníky na trhu vychádzali pomocou zahraničného kapitálu. Okrem Smeny, ktorej ovládnutie využili na boj proti vláde Vladimíra Mečiara. Nie náhodou to bolo v roku 1992, vo volebnom roku, v ktorom sa rozhodovalo o tom, či zvíťazia čechoslovakisti, alebo národné orientované strany. „Cudzinecká“ tlač sa vrhla do boja. Len nedávno priznal Anton Selecký, vtedajší zástupca šéfredaktora Slovenského denníka, ktorý vydávalo KDH, že do redakcie nosili hotové materiály ľudia z britskej tajnej služby MI6. Vo voľbách malo zvíťaziť Čarnogorského KDH, lebo bolo zárukou zotrvania spoločného štátu. Napokon KDH nepodporilo nijaké akty smerujúce k vytvoreniu samostatného slovenského štátu. KDH malo masívnu podporu médií, medzi novinármi bolo verejným tajomstvom, že si chodili po inštrukcie na Žabotovu ulicu v Bratislave, kde sídlilo KDH. Preto nedávne vyjadrenia jedného z bývalých čelných predstaviteľov tohto hnutia Vladimíra Palka v televízii LUX o tom, že proti KDH sa

postavili všetci je prínajmenšom kľamlivé. Napokon, v období deväťdesiatych rokov udávalo KDH líniu takmer všetkým médiám vychádzajúcim alebo vysielaným na Slovensku. KDH bolo aktívne v organizovaní demonštrácií za slobodu slova. Nezapomeniteľný je výrok Jána Čarnogorského, ktorý na moju otázku, prečo to robia, keď sloboda slova nie je na Slovensku ohrozená, odpovedal: preventívne.

ŠKOLENIE K URNÁM

Volebná kampaň v roku 1998 bola maximálne ovplyvňovaná zvonku. Prídala sa Slovenský syndikát novinárov, ktorý priznal, že školil novinárov s cieľom dosiahnuť zmenu vlády. Hysteria okolo Markízy a celá opozičná gamitúra politikov na tribúne pred jej budovou predznamenala zneužívanie novinárov a médií na politickú propagandu. Po voľbách v roku 1998 to nastupujúca koalícia s premiérom

Mikulášom Dzurindom predviedla par excellence. Vypratala všetkých novinárov z STV a v roku 2010 vláda Ivety Radičovej dotiahla projekt politického ovládnutia verejnoprávnych médií do absurdna, keď spojila obe inštitúcie a zverila ich názorovo spriazenej generálnej riaditeľke Miloslave Zemkovej.

Obdobie po voľbách v roku 2010 predstavuje jedno z najtemnejších nielen pre mediálnu sféru, ale aj pre politiku ako takú. Strana Richarda Sulíka sa dostala do parlamentu s dovtedy neslýchaným liberálnym programom, ktorého súčasťou bolo zrušenie koncesionárskych poplatkov za sledovanie verejnoprávnej televízie a rozhlasu. Autorom tohto návrhu bol Vladimír Klimeš, ktorý podľa Sulíka celú kariéru zasvätil médiám. Bol to on, kto navrhol zlúčenie oboch médií. A za odmenu dostal miesto v predstavenstve SPP, podľa denníka Pravda

s platom okolo deväťtisíc eur mesačne. A z moderátora politickej relácie súkromnej televízie JOJ Daniela Krajčera urobil Sulík ministra kultúry. Lebo nielenže pomohol v kampani, ale do bodky zrealizoval zlúčenie telerozhlasu. Iste nie je bez zaujímavosti, že ponuku kandidovať dostal dva dni po odvysielaní relácie De Facto s hosťom Sulikom...

MEDIÁLNE (VÝ)SLUŽKY

Ak dnes Sulík hovorí o klientelizme a korupcii súčasných vládnych strán, tak mu treba pripomenúť, že v rámci koalície si po voľbách v roku 2010 vybojoval svojich nominantov vo viacerých podnikoch. Napríklad šéfa Slovenskej elektrizačnej prenosovej sústavy, Zvolenskej teplárenskej, Teplárne Košice... Či by postupovala inak Magdaléna Vášáryová, ktorá sa cítila byť povolanou šéfkou rezortu kultúry, sa nedá povedať. Veď sama uviedla, že sa chystala viesť rezort, a väčšina téz, ktoré pripravila, sa dostali do vládneho programu.

Začiatok vytvárania názorového geta v médiách však spadá už do roka 1998, keď sa vlády zmocnili tí, ktorí podľa Roberta Fica pod rúskom boja proti mečiarizmu chceli sa zmocniť privatizácie strategických podnikov. Pri takomto rabovaní štátu za proslovenskí novinári ocitli mimo možnosti publikovať. Nijaký novinár či novinárka z médií opozičných voči vláde Dzurindu či Radičovej sa nemohli zamestnať vo verejnoprávnom médiu. Postupne na trhu zostal len liberálny denník Sme a lavičová Pravda. Po vstupe Penty vznikol ďalší liberálny denník N, na ktorý má vlastnícke práva ESET. Občania s inou politickou orientáciou zostali bez možnosti „vyjadrovať“ svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhladávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Takto je zadefinovaná sloboda prejavu a právo na informácie v Ústave SR s dodatkom, že sú zaručené. Ako, keď v súčasnosti je stav v médiách taký, že ani RTVS nie je zárukou ústavných práv občanov a terajší riaditeľ je podrobovaný nesmiernej kritike za to, že robí kroky smerujúce k odstráneniu tohto stavu. Alarmujúcou je skutočnosť, že stav politiky je odrazom mediálneho prostredia a tí, čo si to uvedomujú, víťazia.

GLOSA

Tak sme sa rozlúčili s migri. Keďže viem, ako to u nás chodí, môžem veštiť. Predajú ich ako šrot – koruna za kus all inclusive, a pár desiatok rokov si ešte poletia nad Mogadišom alebo inou exotickou destináciou. Keď sa v socializme stali garáže, boli dimenzované na typ auta Škoda 100. Najlepšie s montážnou jamou, aby si majiteľ oceľového tátoša mohol svojpomocne vymeniť olej a potom ho vyliat' niekde pri ceste do priekopy. Ale pre nové tátoše sú úzke, krátke a najmä nízke. Tátoš sa stlačí nedá, garáž sa tiež nedá napumpovať ako pery niektorých akože modeliek...

Efšestnástky

Taká paralela mi zišla na um, keď som sa radostnú správu o nákupe amerických stíhačiek F-16 dozvedel. Naše Slovensko je na ne poddimenzované a napumpovať sa nedá. Čo sa stane, ak všetkých štrnásť odrazu vyštartuje? Po pol hodine ich ministerstvo financií stiahne z oblohy. Ak, pravda, budú schopné letu, lebo vieme, ako to bolo a je s vrtníkmi rovnakej proveniencie. A k tomu, odkiaľ akože vyštartujú a kam poletia? Ešteže máme domovinu aj na dlžku, lebo na šírku by sme museli susedom po každom kontakte vyseľovať, čo u nich naše tryskáče chcú...

Banská Bystrica, Sliach a Zvolen aj s príľahlými dedinami aby sa pomalíčky poberali. Rozsypaná Kuchyňa? Pred pár mesiacmi prebleskla správa, že istý spojenec nám ponúka za vlastné peniaze rekonštrukciu letísk. Myslim si, že už viem, odkiaľ tie tzv. vlastné peniaze budú. Verim našim leteckým opravárom. Ale F-16 by som radšej nerozoberal a neskladal svojpomocne. Kde je na tryskáče najbližší stíhačkoservis, netuším.

Proti komu ich potrebujeme a prečo práve štrnásť kusov, nebol problém odhaliť. Maďarsko – dvakrát väčšie ako my čo do počtu obyvateľov, už skôr vymenilo migry za, čuduj sa svete, prenajatých štrnásť švédskych gripenov. Štrnásť proti štrnástim. Kúpené proti prenajatým. O rok kúpime ešte jednu F-16 a vyhlásime vojnu. Pomer bude 15 : 14 a výsledok jasný – vyhral výrobca lietadiel!

Darmo, sme my páni. Zsigmond Móríc v Pánskej lumpačke opísal, ako slovenský pomaďarčený zeman s holým zadkom sa pýši pred rovnako chudobnými zemanmi svojím majetkom. Dúfam, že od budúceho roka bude jeho humoreska zahrnutá do povinného čítania. Aj s doslovom „Príklady zo života“. A my nemusíme sadať do tankoch...

Osemsto eur, čo bude tento špás stáť každého občana vrátane bezdomovcov a (nový populárny termín) osadníkov, dáko z dôchodku nastiskam. Len aby sme boli obranyschopní. Na začiatok sa vzdávam valorizácie dôchodku. Na budúci rok to bude, tuším, sedemdesiat centov. Možno viac, možno menej. Keď sme už kúpili lietadlá a kasa je len jedna.

A pokiaľ ide o prestavbu letísk, mám tiež návrh. Necíťme sa poddimenzovaní a roztočme to. Namiesto opráv terajších zhumplovaných letísk uprostred husto obývaných oblastí vybetónujeme rovno niektorý okres. Samozrejme rovinatý. To vie aj minister Érsek, že tam sa lepšie stavia. Dom v okrese Dunajská Streda by som už pre istotu nekupoval. Žeby boli problémy s vyrovnávaním vlastníckych práv? Jednoducho by sa okres ohradil vysokým plotom a vybetónoval. Kto nevie, ako sa to dá, nech si zabehne do Bratislavy. Na Hviezdoslavovo námestie.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Lacné peniaze a nesplácané dlhy sú brzdou reformy Únie

Kopia sa ekonomické problémy

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

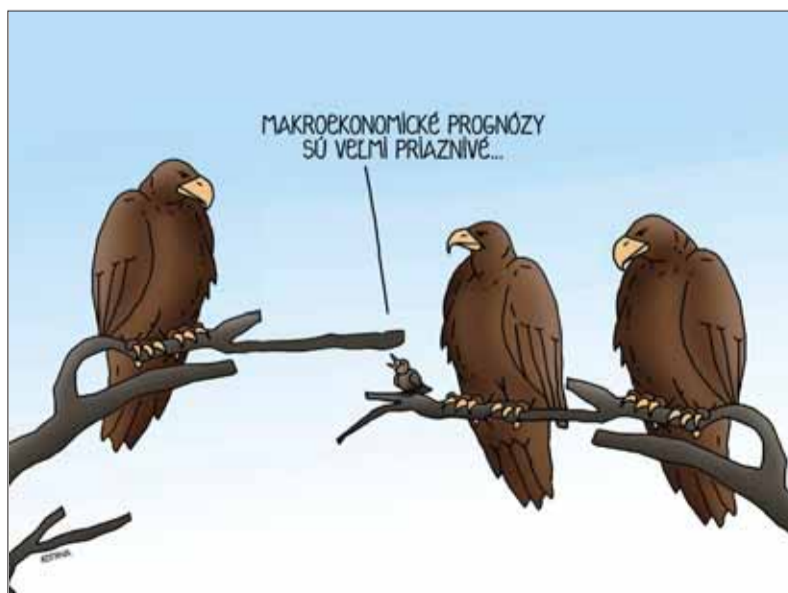
Všetko naznačuje, že finančná kríza okolo roku 2008 bola niekým organizovaný proces, ktorého úlohou bolo oslabiť najmä právomoc politikov nad fiškálnymi nástrojmi. Následne si ju prisvojili centrálné banky. V praxi začali uplatňovať neštandardný nástroj menovej politiky, ktorý nazvali kvantitatívne uvoľňovanie. Jeho dôsledkom je globalizácia, príjmová a majetková nerovnosť a nastupujúci nacionalizmus.

Trojročné obdobie nalievania lacných peňazí Európskej centrálnej banky (ECB) na vyprahnuté účty jej podriadených komerčných bánk a vykúpanie štátnych dlhopisov najviac zadlžených štátov eurozóny oživilo ekonomiku, podporili rast HDP a znížili nezamestnanosť.

STRAŠIAK DEFLÁCIE

Menovej politike sa podarilo eliminovať jej najväčšieho strašiaka, ktorým je deflácia. Na druhej strane neprinútila domáce vlády uskutočňovať toľko potrebné štrukturálne hospodárske zmeny tak, aby sa nezvyšovala ich zadlženosť, ktorá sa vymkla okrem fiškálnej politiky vlády aj menovej politiky centrálnej banky. Došlo k obrovskej devalvácii úrokov na úvery a vklady, ktoré v prípade vkladov boli nižšie ako inflácia, a tak sa úspory domácností znehodnotili. Nasledoval tiež nárast cien nehnuteľností, na ktoré komerčné banky bezhlavo požičiavali, čím si zabezpečili stále výnosy zo splácania poskytnutých hypotekárnych a spotrebných úverov. Nebudeme špekulovať, čo sa bude na reálnom trhu diať, ak sa úroky v komerčných bankách zvýšia a súčasne dôjde k poklesu ceny ešte nesplatených nehnuteľností.

Centrálna banka na Slovensku

si uvedomila toto riziko a od leta už sprísnila aj podmienky na poskytovanie úverov na bývanie. Otázka znie či nie neskoro? Naštartovali sa hospodárske procesy, o ktorých sme tušili, ale nahlas sa o nich málo hovorilo. Produktivita práce stagnuje, akcie na burzách sú nadhodnotené, a tak vykazovanie

majetku ich vlastníkov je nereálne. Demografická krivka zvyšuje dopyt po pracovných silách, ktorých nedostatok sa rieši zvyšovaním miezd, čo môže následne spôsobiť odlev kapitálu do oblastí lacnejšej práce. Namiesto voľného obchodovania bez prekážok sa viac presadzuje protekcionizmus,

ktorý môže viesť k obchodným vojnám. A tie obyčajne nepoznajú víťaza.

MENEJ OPTIMIZMU

Všetko nasvedčuje tomu, že po sprísnení menovej politiky americkej centrálnej banky sa bude musieť niečo diať aj s menovou politikou ECB. Jej najväčšou prekážkou je, že každé uvoľnenie alebo sprísnenie menovej politiky má rozdielny vplyv na hospodársky cyklus v členských štátoch eurozóny, a teda aj na ich zadlženosť. S čím treba počítať je, že do septembra tohto roka bude ECB naďalej vykúpanie dlhopisov v objeme tridsať miliárd eur, čo je polovica oproti pôvodnému stavu, bez zmeny úrokových sadziieb. Investori očakávajú, že ich prvé zvýšenie nebude skôr ako v druhej polovici budúceho roka. Každá zmena v terajšej menovej politike ECB – či už v úrokoch, alebo v zastavení vykúpania dlhopisov – zvýši výnosy štátnych dlhopisov, čím sa predražia náklady na financovanie verejného dlhu členských štátov eurozóny.

A tak dnes nemôžeme hovoriť o optimistickej hospodárskej nálade z viacerých dôvodov. Okrem zadlženosti sa budeme boriť aj s obchodnou vojnou, brexitom, migračnou krízou – a nebojme sa povedať – aj s reálnou krízou.

Kvantitatívne uvoľňovanie pomohlo zodpovedným krajinám znížiť ich dlhové zaťaženie. Nezodpovedné krajiny sa dostali do dnešných, pre nich neriešiteľných situácií, a tak budeme právom zvedaví, ako bude ECB na tento stav reagovať. V poslednom období sme boli totiž zvyknutí, že všetko za nás vyrieši centrálna banka. Dnes vyzýva na zakladanie rôznych záchranných fondov, s čím však bohatšie štáty zatiaľ nesúhlasia.

Akademický sochár Alexander VIKÁ vystúpil na vrchol svetového medailérstva Sládkovič v Sládkovičove – Diószegu, dostal tehlu po hlave...

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

Cestou od Bratislavy pri vstupe do Nitry na kruhovom objazde víta prichádzajúcich kovový obelisk pozostávajúci z troch klasov. Je neprehliadnuteľný ako Zobor či hrad. Jeho autor akademický sochár Alexander VIKÁ, mimochodom v máji oslávil životné jubileum osemdesiatpäť rokov, pripravoval pre Nitru iný symbol plodnosti, ale komisia rozhodla inak. Napriek mnohým obmedzeniam spoločenská objednávka na umelecké diela bola do roka 1989 neporovnateľne vyššia než dnes. Aj keď by si mnohí slovenskí veľikáni zaslužili sochu, bustu alebo iné umelecké stvárnenie a osadenie na verejnom priestranstve, niet objednávateľa. A tak sochári zostávajú bez práce a námestia, ulice či parky našich obcí a miest bez sprítomnenia slávnych rodákov minulosti.

• **Vaša tvorba nezostala bez povšimnutia štátnych orgánov. Nedávno ste získali cenu rezortu kultúry. Potešila vás?**

Určite áno, veď v príhovore ministerka kultúry Ľubica Laššáková povedala, že navrhnutých bolo okolo dvesto umelcov. Pri tejto príležitosti nejaký dobrodinec na internete uverejnil, že mojím prvým pracoviskom bol Pioniersky dom K. Gottwalda v Bratislave...

• **Dnešný prezidentský palác. Takže pekne ste začínali. Hoci práve aktuálny prezident znehodnotil akékoľvek ocenenia, keď prvého januára udelil najvyššie štátne vyznamenanie za zásluhy o štát osobnostiam, ktoré tento štát nechceli. Ako ste prišli k pracovisku v niekdajšom Grassalkovičovom paláci?**

Po skončení vysokej školy som sa zúčastnil na akcii Výtvarníci na pracoviskách. Pri tej príležitosti som vo VSŽ stretol maliara Maroša Velbu, ktorý sa ma opýtal, kde mám ateliér. Keďže som ho v tom čase nemal, pozval ma viesť výtvarné krúžky do pionierskeho domu, odkiaľ on práve odchádzal. Bol som tam päť rokov. Vtedy som dostal objednávku na bronzovú pamätnú tabuľu s portrétom hudobného skladateľa Franza Schmidta. Mimochodom, zdobí budovu terajšieho Ministerstva kultúry SR. Riaditeľ pionierskeho domu sa to dozvedel z novin a povedal mi, že ma musí lepšie vyťažiť, keď mám čas aj na fušky. To ma urazilo a odišiel som.

• **Takže kam ste si to namierili z pionierskeho paláca?**

Do ľudovej školy umenia, kde som si urobil postgraduálne štúdium stredoškolskej pedagogiky. Odtiaľ na Pedagogickú fakultu do Trnavy, odkiaľ som dostal pozvánku učiť. Urobil som taký študijný program pre tamojšiu katedru výtvarnej výchovy, že na výstavách v rámci pedagogických fakúlt sme boli najvýraznejšia katedra na Slovensku.

• **Patríte do generácie, ktorá žila v Česko-Slovensku, potom na Slovensku, opäť v Česko-Slovensku a znova na Slovensku. Za ten čas sa vystriedali viaceré režimy. Ako to ovplyvnilo vašu tvorbu?**

Isteže som bol vnímavý už ako dieťa. Otec bol poštový úradník a ja som to takto aj uvádzal do dotazníkov. A to bola chyba. Mal som napísať, že bol poštový zamestnanec. Lebo keď som maturoval, tak práve fakt, že pochádzam z úradníckej rodiny, bol dôvod, že mi spoluziaci zväzáci nedali odporúčanie študovať na vysokej škole. Napriek tomu som sa prihlásil a pozvali ma. Bolo nás štyridsať, za model sme mali dedka, za hodinu som ho mal nahodeného. Profesor sa zastavoval pri mne a uznalivo kývali hlavou. Tak som vedel, že je to na dobrej ceste. Prijali troch študentov a ďalších dvoch po dodatočných pohovoroch. V živote som stretol výnimočných ľudí, proste bez ohľadu na systémy a zariadenia vždy boli fantastickí i bezohľadní. Suroví. A ja im ďakujem za to, že som musel vynaložiť ešte viac energie, aby som niečo dokázal.

• **V Nitre na kruhovom objazde sa týči váš pamätník. Ako vznikol?**

Pre Nitru som urobil päť návrhov. Chcel som nádobu na obilie, takú staroslovanskú, a dovnútra som dal náušnicu z deviateho storočia. Vyzerá ako Venuša, ktorá je vystavená v SNM.

Malo to byť zhotovené z nerezu a hydronálie. Ale to mi neschválili. Napokon vybrali ten, ktorý je tam dodnes, aj keď z neho odstránili môj podpis. Vtedy som tiež vyhral súťaž na pamätník v Badíne. Pozostáva z troch betónových krídel a z mojich troch dvojmetrových reliéfov z hydronálie.

• **Ide o pamätník SNP. Aj v Nemeckej je vaše dielo. Máte nejaký špeciálny vzťah k SNP?**

Nedá sa to takto povedať. Bývali sme pri Dunaji oproti Slovenskému národnému múzeu. Chodil som do štvrtej triedy na Jezuitské gymnázium, keď bombardovali Apolku. Zásah dostalo aj múzeum a nás evakovali do Mlyničan. Do školy som chodil v Zlatých Moravciach a tam som zažil aj SNP. Na stanici boli nemecké transporthy a partizáni ich ostreľovali. Trať bola zničená, museli sme do školy chodiť pešo. Nalietavali na nás lietadlá, strieľali po nás, a tak ma mama v tom roku do školy nepustila. Takže ja som vojnu zažil ako dieťa. Áno, robil som i motívy zo SNP, aj sme boli viacerí ocenení, hoci niektorí z nich hovoria o tom, ako boli perzekvovaní. Niektorí z toho robí politiku, a to je špinavosť. Pamätník v Nemeckej som robil ešte ako študent. V piatom ročníku som sa kamarátil s architektmi. Bola vypísaná verejná anonymná súťaž na pamätník, tak sme sa dohodli, že ideme do toho. Ja som vymyslel tvar plameňa a s Edom Stančíkom sme ho dávali dohromady. Ale nestačil rysovať, tak sme pribrali ešte dvoch architektov. A my sme tú súťaž vyhrali, aj keď sa na nej zúčastnilo vyše dvadsať prominentných autorov. Boli veľké tlaky, aby výsledky zrušili, ale predseda komisie Fraňo Štefunko povedal, súťaž bola anonymná, vy ste to tak chceli, tak to bude!

• **Takže už v tom čase boli zadávané verejné obstarávania so známym víťazom?**

Ľudský faktor je v spoločnosti prítomný vždy bez ohľadu na systém.

• **Po roku 1989 ste nemali problémy s režimom?**

Ako sa to vezme. Po tomto dátume sa veľmi scvrkla možnosť tvorby. Niet objednávok. Kedysi som urobil pre Sládkovičovu pamätnú tabuľu s hlavou Andreja Sládkoviča. Brat mi ju pomáhal osadzovať na priechod budovy školy. Po roku 1989 mi jedného dňa brat oznámil, že tabuľa zo školy zmizla. Dal som to do novin a vzápätí prišla po mňa polícia na strojnícku fakultu, kde som vtedy pôsobil. Ibaže som mal potvrdenie od ochrannej autorskej organizácie, že odstránením Sládkoviča z budovy školy iniciátori tohto (zlo)činu porušili tri paragrafy autorského zákona. Do týždňa bola tabuľa späť, ale niekto dal tehlu Sládkovičovi po hlave, takže tam zostala po údere červená stopa. Dúfam, že dážď to už dal do poriadku...

• **Princípy abstrakcie sú vo vašej tvorbe veľmi cenené, napríklad aj spomínaný „Plameň“ v Nemeckej či symbolické tri klasy súsošia v Nitre. Ste však najmä rešpektovanou osobnosťou svetového medailérstva. Vaše diela sa ocitli na najvýznamnejších svetových výstavách. Aj vo vašom ateliéri sa nachádza plagát z výstavy v Paríži, na ktorom je vaše Poézia...**

To bolo na výstave Umenie a umelci na medailách 20. storočia. Na

Majster Alexander VIKÁ si váži príležitosť, že mohol vystavovať výber z celoživotnej tvorby v Prezidentskom paláci.

Umelec so svojimi láskami...

plagáte boli len tri diela umelcov – jedného Francúza, Čecha a môj Pegas, čiže Poézia. K osemdesiatke som mal výstavu v prezidentskom paláci, lebo Galéria mesta Bratislavy ju odmietla s tým, že majú iný program. Mal som problémy, ale nikdy som sa necítil byť disidentom či inak postihnutým. Robil som abstraktné diela a galéria ich kupovala. Od roku 1990 však nekúpili ani špendlík.

• **Tá abstrakcia bol únik?**

Nie únik. Abstrakcia je hlboké poznanie skutočnosti. A keď človek prežíva tú skutočnosť, tak sa usiluje v tvorbe ju abstrahovať. Pochopiť súvislosti v prírode a dostať ich do nejakého tvaroslovía. Vyjadriť sa nekonečne, proste tak, aby to pôsobilo. Jednoducho to vytryskne z duše človeka.

• **Ako ide dohromady vaše abstraktné myslenie, predstavivosť, štylizovaná tvorba s medailérstvom?**

Tam sú figúry, ktoré sú tiež abstrahované. Ja si nevšímam oči, nos, detaily, ale vidím ich v celku. Robím aj harmónie, maľujem a tam tiež nerobím detaily, proste ženy sú krásne, tak robím zo ženských figúr harmóniu. Nie som detailista, dávam ťažisko na kompozíciu a dojem, nechávam priestor na čítanie, fantáziu a myslenie diváka. Spolupracujem s ním. Mám trinásť abstraktných reliéfov, ktoré som nazval Biodráma. Boli aj na výstave Spolku slovenských výtvarných umelcov. Slovenská národná galéria vlastní môj Podvečer, čo je tiež abstrakcia. To sú diela, ktoré vôbec nekorešpondujú so socialistickým realizmom.

• **Dnes už nebhý Ondrej Rudavský v rozhovore pre SNN povedal, ako mu režimisti ničili jeho**

diela. Stalo sa niečo podobné aj vám?

Stalo, ale v súčasnosti. Robil som pamätník pre slobodu Slovákov na Devíne. Mal byť zo švédскеj žuly a moja predstava bola abstrahovať ľudské srdce ako obelisk so slovenským znakom a stopami rúk. Predtým som navštívil anatomický ústav, aby som videl, ako reálne ľudské srdce vyzerá. Nechcel som z toho urobiť perníkove srdce. Ibaže Hudecov rezort kultúry absolútne porušil moje autorské práva, keď obelisk dali presekať. A za Dzurindu ho z Devína celkom odstránili. Vôbec neviem, kde sa teraz nachádza. Rovnaký osud postihol viaceré moje realizácie. Nižaký režim som nebral do úvahy, oslovoval ma život.

• **Vaše diela sú väčšinou z bieleho kovu. Prečo nie tradičný bronz?**

Hydronálie sú zliatina hliníka s horčíkom a je pevnejšia než bronz, dá sa leštiť. To je jeho výhoda, lebo ak chcete niektoré plochy leštené, pri bronzе by ste museli použiť nerez, a to je už kontrast dvoch farebných kovov. Vyvinuli ho vo Výskumnom ústave zväračskom, ktorý je, žiaľ, tiež už zlikvidovaný.

• **Chýba vám Výskumný ústav zväračský ako umelcovi?**

Mne nechýba, lebo niet nijakej sochárskej roboty.

• **Nie je spoločenská objednávka?**

Nie je. Veď ste boli pri odhaľovaní sochy Svätopluka na Bratislavskom hrade a viete, ako Richard Sulík hneď protestoval, že to nebol kráľ a chcel dať sochu premiestniť...

• **Vravíte, že nie je robota. Ale koho máme zo slovenských osobností umelecky spracovaného?**

Docent Alexander VIKÁ popri vlastnom sochárskom programe dlhé roky pôsobil ako pedagóg v oddelení priemyselného dizajnu SVŠT Bratislava, na PdF UK v Trnave aj na Trenčianskej univerzite A. Dubčeka.

Babylonská veža

Architekti

Práve po vzniku štátu sa naskytla príležitosť vytvoriť panteón slávnych Slovákov. To je predsa príležitosť pre sochárov.

V roku 1967 odhalili pri Dunaji bustu bratislavského rodáka Jána Andreja Segnera na vertikálne rebrovanom pylóne, kde som bol autorom busty, pylón navrhoval architekt Miloš Gašparec. Tiež sa pýtam, prečo nemáme sochy Eugena Suchoňa, Mojmirá či Rastislava? Dokonca ani sv. Cyrila a Metoda Bratislava nemá. Ukážkou vzťahu k historickým osobnostiam Slovákov bola nedávna neuvěřiteľná hystéria okolo sochy Svätopluka na Bratislavskom hrade

• **V Bratislave, ale aj inde na Slovensku miznú busty, sochy alebo ich časti zhotovené z bronzu. V roku 2007 sme takmer prišli o bustu Segnera, ale bola dobre pripevnená, takže pokus odcudzit' ju sa nevydaril. Z Medieckej záhrady však zmizli vaše maturantky vysekané do pieskovca a to sotva niekto potreboval speňažiť v Zberných surovinách. Čo sa stalo s týmito dielom?**

Ten reliéf má dve tony, rozmer 2,8 krát 1,2 metra na výšku. Pred jednástimi rokmi som ho videl v Devínskej Novej Vsi pri hangári zahádzaný smetami. Oslovil som riaditeľa Galérie mesta Bratislavy Ivana Jančára, aby s tým niečo urobili, aby sa to dostalo von, že ja som reliéf nikomu nepredal, ani nikomu som ho nevenoval. Že som Bratislavčan a rád by som ho videl na verejnom priestranstve v mojom rodnom meste. On mi na to povedal, nech sa nehnevám, ale on sa nebudie angažovať za dielo poplatné dobe. Tak som mu povedal, to dielo je poplatné životu, nie dobe. O dva týždne sa mi telefonicky ospravedlnil, ale nič pre to neurobil.

Nielen na Slovensku sa bojuje o hranicu odchodu do dôchodku

Ruská zrážka s ekonomickou realitou

Dušan D. KERNÝ, Bratislava – Moskva – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Ruská federácia zaujíma popredné miesto v spravodajstve a analýzach zahraničnej a bezpečnostnej politiky a v medzinárodných vzťahoch. Nedávne majstrovstvá sveta vo futbale vytvorili priaznivý obraz Ruska v zahraničí. Aké sú však domáce starosti ruských politikov a obyvateľstva?

Napriek veľkému medzinárodnému úspechu a demonštrácii schopností ruského prezidenta na vrcholných stretnutiach s európskymi politikmi či s prezidentom USA jeho popularita poklesla. Samozrejme je vysoká, ale pokles z osemdesiat na šesťdesiat percent je neprehliadnuteľný. Dôvod je jednoduchý, podobný hltáč popularity majú aj štáty Európskej únie, medzi nimi Slovensko. Ide o nevyhnutnosť predĺžovať vek odchodu do dôchodku. Dolná komora ruského parlamentu, дума, prerokúva návrh, ktorý by poslanci najradšej schválili už v prvom čítaní. To by znamenalo uzákoníť odchod žien do dôchodku o osem rokov neskoršie ako teraz. Predĺženie u žien by bolo z terajších päťdesiatpäť rokov na šesťdesiattri rokov. Nižší podľa počtu detí. U mužov by to bolo o päť rokov viac, z terajších šesťdesiat by sa to zvýšilo na šesťdesiat päť.

MILIÓNY SENIOROV

Aj u nás je známy „prepočet“, koľko ľudí v produktívnom veku „pracuje“ na jedného dôchodcu, teda na odvody do penzijného fondu, koľkých pracujúcich treba na jedného seniora. V Rusku sú to štyria, o dve desaťročia to budú dvaja. Penzijný fond, ak má pokryť náklady, má jediné riešenie – neskorší odchod do dôchodku. Je to zrážka s realitou. A aj s dosahom na dobré putinovské roky, v ktorých mzdy rástli ročne takmer o osem percent, ale v tomto roku poklesli na 3,5 – 4-percentný rast. Aj životné podmienky a zdravotná starostlivosť

prispeli k tomu, že pribúda obyvateľov starších ako päťdesiatpäť rokov. Tých je už dvadsaťdeväť percent zo všetkého obyvateľstva. Počet ľudí starších ako šesťdesiatpäť rokov je rekordných dvadsaťsedem percent (európsky priemer je devätnásť percent). V Rusku je tridsaťšesť miliónov dôchodcov, to je dvadsaťpäť percent všetkých obyvateľov. Pri nástupe prezidenta Putina do úradu ich bolo dvadsaťdeväť miliónov.

PREZIDENTSKÝ PROGRAM

Vlani v RF prijali zákon, že minimálna mzda, tzv. MROT, nesmie byť nižšia ako životné minimum (teraz 11 163 rubľov; za jedno

euro je sedemdesiatdva rubľov). Od tohto roka platí, že platy učiteľov a lekárov, ako aj vedeckých pracovníkov musia byť o sto až dvesto percent vyššie, ako je priemerná mzda v danom regióne Ruska. Cieľom prezidentského programu bolo zníženie chudoby o polovicu. Polovica ešte zostáva. Problémom je, tak ako inde vo svete, aj narastajúca chudoba ľudí, ktorí pracujú, ale nedokážu užiť rodiny. Takých je v Rusku okolo štyroch miliónov. Nezamestnanosť klesla prudko na 4,7 percenta. Práve zákon o neskoršom odchode však nerieši kardinálny problém, a to je koeficient pomeru penzie a mzdy. Penzia tvorí

tridsaťštyri percent predchádzajúceho zárobku, kým v Európe či vo svete je to päťdesiatštyri percent. Nový zákon navyše vôbec nerieši problém indexácie penzií, teda ako sa budú zvyšovať.

NENÁVIDENÁ REFORMA

Pokles popularity prezidenta jednoznačne súvisí so zámermi nového zákona. Vyvolalo to horúčkovitú aktivitu Kremľa. Podľa nedeľnej televízie Dožď úrad prezidenta presadzuje, aby sa za nijakých okolností nepoužíval termín penzijná reforma. Slovo reforma totiž vzhľadom na prudký úpadok jeľcinovského obdobia v deväťdesiatych rokoch, keď obyvateľstvo pádom rubľa prišlo o všetky úspory, je pre drvivú väčšinu Rusov neprijateľné. Je len iným vyjadrením pojmu katastrofa. Podľa hlavnej ekonómky banky Alfa Natálie Orlovej je však nový zákon dôsledkom zrážky s ekonomickou realitou a ruský penzijný fond nemá iné východisko. Preto prokremelské médiá a novinári dostali pokyn, aby sa držali len debát v parlamente. Nie je prístupná kritika prezidenta Putina alebo akékoľvek spájanie reformy s Putinom. Pokiaľ ide o predsedu vlády Medvedeva jeho kritika je tiež „neželateľná“. Šesť hlavných televíznych kanálov sa vyrovnáva s realitou po svojom. Negatívnych ohlasov je mizivé percento. Propagandou, že naozajstný život sa môže začať aj v penzii, vo veku po šesťdesiatke, sa opätovne znemožnili aj viaceré hlavné postavy televízneho spravodajstva.

„Reforma“ bude mať zrejme obeť baránkov, nimi majú byť zjavne miestni politici vládnej strany. Pre nás je analýza chudoby v Rusku či stavu životnej úrovne kľúčová pre poznanie, či z takého štátu naozaj môže vychádzať reálna vojenská hrozba, ako nám to nanucuje propaganda NATO. Nebude ruská politika čoraz viac zamestnaná naliehavým riešením domácich problémov a udržaním stability vnútri štátu?

BESEDNICA

Postupným vzdávaním sa od bývalého režimu riadeného komunistickou stranou, v ktorom jedinou pravdou v rôznych oblastiach, a to aj v histórii, bol výklad dejín odsúhlasený stranickou centrárou, zabúdame, čo sa vlastne dialo. Veľa jej členov ešte aj dnes zastáva zodpovedné funkcie. Po mnohých predstaviteľoch komunistickej strany sú stále pomenované ulice našich slovenských miest a dedín. A tak sa pohľad na toto v mnohých smeroch nebezpečné a tragické obdobie mení. Nespomínajú sa hrôzy, ktoré sa spáchali, a historický výklad dejín sa podstatne vzdáľuje od skutočnosti.

Prečo nepovedať celú pravdu?

Medzi živými už nie sú tí, ktorí boli rôznym spôsobom postihnutí. Pomaly odchádzajú aj tí, čo si na ten režim pamätajú. V súčasnosti sú niektorí predstavitelia komunistického režimu opisovaní ako bezúhonní národovci a temer ako vzor pre mladú generáciu. Ja osobne sa pamätám na viaceré tresty a väzenia pre čestných a statočných občanov. Boli to tresty pre nesúhlas s komunistickou ideológiou, za obranu svojho majetku, teda za „nesúhlas s oficiálnym názorom“. Pamätám sa aj na viaceré hrdelné procesy a následne realizované rozsudky, ktoré boli vykonané z rozhodnutia predstaviteľov komunistickej strany.

Žiaľ, aj dnes sme svedkami toho, čo dokázali médiá v minulosti a dokážu aj dnes. Keď sa Napoleon Bonaparte po prvom vyhnanstve vracal a vylodil na francúzskej pôde, parížske noviny písali: Korzická obluda sa vracia. Postupne, ako sa blížil k Parížu, svoj tón zmierňovali. V predvečer jeho vstupu do Paríža napísali: Jeho cisárska výsosť je zajtra očakávaná v Paríži. Toto mi prišlo na um, keď postupne čítam v Slovenských národných novinách oslavné články o Vladimírovi Clementisovi. Ako Slovák v čelných funkciách komunistickej strany sa v rámci svojich možností zaujímal aj o problémy Slovenska a ich riešenie. To je kladný historický fakt. Bol však aj členom tzv. Cirkevnej šestky, t. j. komisie pre riešenie cirkevnej otázky, ktorú na jar 1949 vytvorilo predsedníctvo Ústredného výboru Komunistickej strany Československa (ÚV KSČ). Jej členmi boli Alexej Čepička, Vladimír Clementis, Zdeněk Fierlinger, Jiří Hendrych, Václav Kopecký a Viliam Široký. História pozná, s akými činmi boli títo súdruhovia spojení a za čo sú zodpovední. Dosah ich činov pocítili nielen predstavitelia cirkvi, ale aj celá spoločnosť. Ich následky sú v mnohých oblastiach citelne dodnes.

Ak teda hodnotíme predstaviteľov našej minulosti, bolo by správne spomenúť a zhodnotiť celú ich činnosť, t. j. klady aj záporny. Toto mi pri osobe V. Clementisa chýba. A tak je namiesto otázka, čo z jeho činnosti bolo pre národ prospešné a čo nie. Nakoniec aj na ňom bol vykonaný hrdelný trest – poprava povrazom. A súhlas na to dali i niektorí členovia známej Cirkevnej šestky. Nie je správne, ak budeme v budúcnosti postupne bývalých vedúcich súdruhov predstavovať mládeži jednostranne – ako národných hrdinov.

Kedy konečne vierohodne zhodnotíme toto obdobie našej histórie a jeho predstaviteľov? Kedy a kto začne realizovať nevyhnutnú a žiaducu nápravu? Na to je potrebná profesionálna inštitúcia. Za čo z našich daní platíme pracovníkov Historického ústavu SAV?

Jozef KOLLÁR

Autor bol aktívny účastník študentských nepokojov v roku 1956.

Úspešná ekonomická diplomacia slovenského eurokomisára Maroša Šefčoviča

Tranzitné trasy plynu sú priamejšie

Ján ČERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Európskej komisii sa podarilo dosiahnuť otvorenie trojstranného procesu rokovaní s Ruskom a Ukrajinou. Oznámil to podpredseda Európskej komisie pre energetickú úniu Maroš Šefčovič po skončení rokovaní v Berlíne. Tie inicioval v mene Únie práve on.

Najskôr vynadal prezident Donald Trump kancelárke Angele Merkelovej za jej podporu projektu druhej vetvy plynovodu Nord Stream. Doslova vynadal. To však neprekvapuje, americký prezident je v diplomacii doslova ako slon v porceláne.

PIŠTOLNÍCKY SLOVNÍK

Na stretnutí s novinármi po rokovaní s kancelárkou Nemecka svojrázny pištoľník z Bieleho domu povedal, že „tento plynovod je hrozná vec“ a že nechápe, prečo Nemecko „pumpuje miliardy dolárov do ruských peňaženiek v čase, keď sa všetci usilujeme o mier vo svete“. Nemecku vytkol takmer až sedemdesiatpercentnú energetickú závislosť od ruského plynu. Neskôr na rokovaní s ruským prezidentom Putinom v Helsinkách vytiahol Donald Trump túto tému opäť. Teda nie, že by ho niekto bral vážne. Ale plyn ako taký a energetická bezpečnosť to už vážne témy sú. Pre Slovensko aj ekonomicky dôležité, pretože tranzit plynu z ruských ťažobných polí cez Ukrajinu systémom existujúcich plynovodov na našom území ďalej na západ Európy je pre nás významným zdrojom príjmov do štátneho rozpočtu. O Nord Streame a najmä o pre-

prave plynu cez Ukrajinu treba rokovať. Momentálne platné a už aj tak porušované dohody sa totiž rozplynú v toku času už o rok. Lenže nádej, že by sa teraz čosi rozumne dohodlo na bilaterálnej úrovni medzi Kyjevom a Moskvou, je minimálna, ak nie nijaká.

ŠTYRI OKRUHY

Aj preto oznámenie eurokomisára Maroša Šefčoviča o tom, že Únia, Ukrajina i Rusko súhlasili s tým, že treba oddeliť staré problémy od nových, a dohodli sa poveriť expertov na vysokej úrovni, aby spoločne pracovali

na štyroch otázkach – o potrebu dodávok plynu v EÚ; spôsoboch, akými by právne predpisy EÚ uplatňované na Ukrajine ovplyvnili budúcu zmluvu o tranzite ruského plynu; certifikovanom prevádzkovateľovi prepravnej sústavy a napokon o tarifách – treba považovať za prelomové.

ZA JEDNÝM STOLOM

Podľa slovenského eurokomisára by sa skupina expertov troch zúčastnených strán mala prvýkrát stretnúť v polovici septembra. Ich stretnutie pripraví pôdu na ďalšie trojstranné stretnutie už na politickej úrovni, ktoré by sa malo uskutočniť počas októbra tohto roku.

„Dostať všetkých za jeden stôl a začať budovať dôveru malo zásadný význam. Čas plynie rýchlo a každým dňom sa približujeme ku koncu roka 2019,“ pripomenul eurokomisár pre energetiku Maroš Šefčovič v správe pre médiá. Pripomenul tiež, že základnou otázkou stále zostáva, či od prvého januára 2020 bude existovať dohoda o dlhodobom tranzite ruského plynu do EÚ cez Ukrajinu, a to komerčne životaschopným spôsobom.

Matici slovenskej je vlastné pripomínanie tradičných hodnôt národnej minulosti

Cyrilo-metodské dni v odkazoch a súvislostiach

Text a foto: Igor VÁLEK

Cyrilo-metodské dni v Terchovej, ktoré sa tento rok uskutočnili už po dvadsiaty deviaty raz, opäť potvrdili charakter širokospektrálneho podujatia, ktoré neprehliadnuteľne obohatila i Matica slovenská, čo treba tiež chápať aj v širších súvislostiach a kontinuite. Začnime práve nimi.

V posledných rokoch sa jednoznačne ukázalo, ba vlastne ukázala samotná Matica hľadáním si zmysluplného miesta v zmenených podmienkach meniacej sa spoločnosti a súvislostí v nej, že významným pôsobiskom našej najstaršej kultúrnej ustanovizne je neustále pripomínanie tradičných a skutočných hodnôt národnej minulosti. Takých, ktoré majú v sebe až silu pilierov a ktoré treba – v často až príliš dynamickom a všetko relativizujúcom svete – cyklicky a trezivo „klásť“ na oči. Ba skôr vyberať a nanovo ich ukladať do genetickej pamäti najmä mladších generácií Slovákov. Hoci aj atraktívnymi a „novými“ formami, stále však tak, aby pomyselný punc autenticity nebol narušený...

Na naplnenie všetkého spomenutého v predchádzajúcich riadkoch je nevyhnutná spolupráca Matice slovenskej s regiónmi na všetkých stupňoch, s ľuďmi v samosprávach a so spoločenskými a kultúrnymi organizáciami, s občianskymi združeniami a duchovnými spoločenstvami pôsobiacimi v mestách, obciach a dedinách na celom Slovensku. Pri takpovediac bežných podujatiach, udalostiach miestneho významu a vnímania až po tie s „visačkou“ celonárodného a aj myšlienkového najvyššieho stupňa. Práve žiadaný dobrý výsledok jednej takejto dobrej spolupráce bol viac než zrejmy aj v priebehu výnimočných dní, počas ktorých sme na celom Slovensku viac spomínali na dvoch solúnskych bratov, ktorí prišli k našim predkom a doniesli im dary nevyčísľiteľnej hodnoty. Hovoríme, pravdaže, o sv. Cyriľovi a sv. Metodovi...

■ MATIČNÝ DEŇ

Skôr ako si ho predstavíme, treba pripomenúť, že z pohľadu dlhodobej aktuálnosti je známe, že Terchová je úzko spätá s odkazom a pripomínaním spolupatrónov Európy, neskôr svätých mužov, ktorí z Grécka priniesli na územie našich predkov obrovské duchovné poklady a položili základy mnohému budúcemu – aj z pohľadu vnímania súčasníka.

Ako dôkaz stačí uviesť, že už v roku 1990 bola práve Terchová vôbec prvým miestom na území vtedajšieho Česko-Slovenska, kde sa uskutočnili cyrilo-metodské dni! Nečudo, bolo na čom stavať, veď aj tamojší rímskokatolícky kostol je najväčším chrámom u nás, ktorý je zasvätený solúnskym bratom. Ale

Terchovský Kostol sv. Cyrila a Metoda je najväčší na uctenie si solúnskych bratov na Slovensku.

boli a sú tu aj ďalšie motívy, ako napríklad ten, ktorý vyzdvihol riaditeľ Miestneho kultúrneho strediska v Terchovej Rudolf Patrnciak: „Prišli sme s myšlienkou, že si chceme sviatok uctiť, udržať, rozvíjať a zvelaďovať. Chýbal nám typ podujatia, ktorý by naplnil a sýtil dušu a ten začala naplňovať silná skupina organizátorov na farskom úrade, obecnom úrade a kultúrnom stredisku, ktorí sa zomkli...“

■ CESTA KRÍŽA

Počas úvodného dňa veriaci vystúpili na vrch Oravcové, kde absolvovali krížovú cestu. Potom sa presunuli do kostola na svätú omšu a večer Detská dramatická Družina TND uviedla divadelné predstavenie. V stredu 4. júla sa v peknom priestore Terchovskej galérie umenia začala odvíjať program, ktorý možno smelo nazvať matičným. Úvod obstaral doslova bombónik určený nielen milovníkom kvalitného umenia, ale vlastne

všetkým, ktorí chápu dôležitosť prepojenia duchovného života a umeleckých prejavov, ako aj schopnosti čítať a obhajovať skutočné hodnoty. Hovoríme o vernisáži výstavy Vincenta Hložníka, ktorú naplnia tridsiatka diel venovaných umelcom na Národný poklad SR. Kurátor výstavy Peter Cabadaj, oduševnený Terchovec a matičiar zároveň – čo dokazuje dlhé desaťročia svojou prácou – poukázal nielen na spomenuté aspekty, ale pripomenul aj mnohé spojitosti Hložníkovho života a diela s Maticou slovenskou. Hoci napríklad aj to, že Matica mu v roku 1941 finančne pomohla ukončiť štúdium v Prahe a vzápätí ho aj ako mladého začínajúceho výtvarníka zamestnala. Na čo sám Hložník spomínal v roku 1989 takto: „Rok 1942. Prichýlil ma v Matici slovenskej v Martine. Povdačný som za túto pomoc predovšetkým Dr. Jozefovi Cincikovi. On svojou jasnozrivosťou akosi vytušil vo mne predsa len ilu-

Slávnostnú cyrilo-metodskú svätú omšu na vrchu Oravcové celebroval žilinský diecézny biskup Mons. Tomáš GALIS.

Pod skutočnosť, že Terchová je kultúrny i duchovný fenomén, sa výrazne podpisujú riaditeľ MKS Rudolf PATRNCIAK a Peter CABADAJ.

Macedónsky prezident počas pozdravu v terchovskom kostole, pri ňom zástupca starostu M. ZAJAC a riaditeľ kultúrneho strediska R. PATRNCIAK.

strátora kníh. Matica ma vzrušovala... bol som na pôde vznikali... tých pár martinských mesiacov ma pripútalo ku knihe ešte silnejšie.“

■ SPOLOČNÝ PUNC

Kostol sv. Cyrila a Metoda v podvečerných hodinách hostil liturgiu svätého Jána Zlatoustého (gréckokatolícka svätá omša), ktorú celebroval otec Peter Fedor. Spolu s ním sa na liturgii zúčastnili aj pútnici z farností z Ľubice a Kežmarku. Po nej sa opäť program presunul do galérie a opäť mal spolumatičný punc. Do života totiž slávnostne uviedli druhé vydanie monografie obce, ktorú spolu s obcou vydalo matičné vydavateľstvo. Symbolicky v roku trojstého výročia narodenia tamojšieho rodáka a radcu Márie Terézie A. F. Kollára, čo Matica reflektovala pred časom vydaním príležitostnej brožúry tak tiež z tvorivej dielne Petra Cabadaja, donedávna jej vedeckého tajomníka.

FEJTÓN

Aj dnes sa Jusko popoludní vybral na pešiu túru. Zvolil si trasu do lesoparku. Slniečko v meste pripekalo, a tak sa rozhodol poprechádzať v príjemnom osviežujúcom prostredí stromov, ktoré mu listami ševalili svoju letnú pieseň. Cestou stretol známeho, ktorý s prechádzkovými palicami kráčal svižne, pozerajúc pod nohy a občas na hodinky, kde mu krokmer odmeriaval dennú dávku. Juska skoro ani nevidel, a keď ho on pozdravil, len zamrmlal, že dnes musí urobiť desaťtisíc krokov, lebo včera to nestihol a nesplnil dennú normu. Tváril sa tak, že ak by sa mu to nepodarilo ani dnes, už sa môže rovno obrátiť na hrobára...

Nuž, aj takí sú dôchodcovia. Ešte aj pri prechádzkach pokračujú v plnení stanovených cieľov a zámerov, len pracovisko

vymenili za lesnú cestičku, ktorou sa pechoria. Jusko sa úkosom pozeral pod nohy, ale jeho oči pohládzali krajinu a mierne kopčeky, ktoré sa vlnili na horizonte.

darí rodine, prišiel na rad aj Milan. „Ako vieš, po infarkte sa dlho spamätával. Vtedy som ho skôr navštevoval v nemocnici...“ začal Tóno. Jusko si tiež spo-

je niekde na dlhobehovej dovolenke alebo...“ chcel vedieť Jusko, čo sa vlastne stalo.

„Nedávno sa ospravedlnil, že mu už nevyhovujú prechádzky

so známym, aby každý pokračoval v chôdzi, keď Tono znovu spustil: „Pred týždňom som sa dozvedel, že sa mu priťažilo, že sa opäť ozvalo srdiečko. Aj skončil na JISKE napojený na prístroje. V meste som stretol lekára z nemocnice, a keď reč prešla na nášho spoločného známeho advokáta, potvrdil mi zhoršenie jeho zdravotného stavu. So svojimi známymi, podstatne mladšími ako on, sa vraj vyšťveral na vyše tisíc metrov vysoký kopec.“ Jusko s Tonom sa rozlúčili. Každý sa chystal dokončiť svojich pomyselných desaťtisíc krokov. Na rovine či v mierne sa zvažujúcom teréne. Nie ako Milan, ktorý posmelený relatívne dobrou kondíciou rozhodol sa vyliezť na Vihorlat. Možno aj v ten deň si splnil stanovenú desaťtisícovú normu. Len zabudol, že to neznamená liezť hore až do oblakov.

Marián ŠIMKULIČ

Desaťtisíc krokov na túre do oblakov

Za zákrutou stretol vedúceho predajne drogerie Antona. Tiež už dôchodcu, ale keďže mu ešte zdravie a sily stačili, nadsluhoval. Bolo o ňom známe, že v čase, keď si on odšlape svoju dennú dávku, v predajni ho zastupuje manželka. A tiež sa o ňom vedelo, že spoločníkom pri jeho peších túrach bol ich spoločný známy Milan, ktorý bol kedysi právnikom a teraz už na dôchodku si občas privyrábal ako advokát. Preto Juska prekvapilo, že videl Tóna samého. Obaja zvolnili tempo, zastavili sa a potriasli si ruky. Po obligátnych otázkach i odpovediach o zdraví a ako sa

menul na obdobie, keď sa v ich malom mestečku hovorilo o tom, čo sa stalo známemu advokátovi. „Keď sa z toho vylízal, na odporúčanie lekárov začal najskôr chudnúť tým, že podstatne zmenil svoj jedálny lístok. Zhodil takmer pätnásť kíľ. A postupne na odporúčanie lekárov začal tiež chodiť na prechádzky. Od jari do neskorého zimy, v daždi i snehovej pluští. Kúpil si aj krokmer a plectivo odkračal denne taxu desaťtisíc krokov.“

„Videl som ho v meste, dobre vyzeral,“ pritakal Jusko. „Ale už som ho dávnejšie nestretol. Azda

so mnou každý deň popoludní, že on by radšej ráno, keď ešte nie je taký úpal. Uznávam, bolo to logické, ale keďže ja som ranostaj, otváram predajňu, spúšťam pokladne či objednávam tovar a moja polovička si zvykne dlhšie pospať, na pešie túry mi ostáva len popoludnie. Podvečer zasa vypínam pokladne a celý ten raňajší kolotoč sa vlastne opakuje. A tak sa naše spoločné prechádzky bez akýchkoľvek výčitiek skončili.“ Preto som Milana, aj keď dávnejšie, videl kráčať samého, pomyslel si Jusko. Už sa chystal rozlúčiť

Festival Ars Poetica Neosoliensis spestruje Banskobystrické kultúrne leto

Poézia ôsmy raz rezonovala pod Urpínom

Alexander Gocz – Foto: autor

Letné kultúrne akcie sa stali fenoménom slovenských miest. Pod už zavedeným názvom Kultúrne leto sa zvyčajne skrýva pestrá zmes umeleckých a zábavných produkcií. Od obligátnych hudobných koncertov cez divadelné predstavenia, historické rekonštrukcie až po rôzne literárne akcie. O literárnom festivale poézie Ars Poetica Neosoliensis v Banskej Bystrici sme na stránkach SNN už informáciu priniesli. Ide o zaujímavú akciu, na ktorej sa obyvatelia centra stredného Slovenska môžu nechať unášať básňami zaujímavých našich, ale aj cudzích autorov. Tentoraz sme boli pri tom.

Zdá sa, že poézia sa začína intenzívnejšie vracáť do kultúrneho povedomia Slovenska. Po rokoch útlmu, keď básnické zbierky vychádzali bez väčšieho čitateľského rozruchu a poetické slovo znelo komorne, bez väčšieho záujmu médií, pribúda autorských čítaní, prezentácií básnických zbierok a s vďačným ohlasom sa stretávajú aj festivaly poézie. Jeden z tých úspešných, banskobystrický festival Ars Poetica Neosoliensis, vstúpil už do svojho ôsmeho ročníka a 12. júla 2018 sa konala na Námestí SNP v Banskej Bystrici jeho druhá časť.

NÁVOD NA FESTIVAL

Keby sme mali poskytnúť „návod“, ako zorganizovať festival poézie, tak v tomto prípade bolo prvým impulzom náhodné stretnutie dvoch zaniatých ľudí. Pred ôsmimi rokmi sa stretli básnik Miroslav Kapusta a herec, spevák a režisér STV v jednej osobe Igor Šimeg. Tému ich rozhovoru bola podpora poézie. Bol to práve Igor Šimeg, ktorý prišiel s myšlienkou využiť na daný cieľ blížiac sa dni Banskobystrického kultúrneho leta, pričom

dal celému projektu do vienka svoje dlhoročné odborné a manažérske skúsenosti. Prvý muž zo spomínanej dvojice Miroslav Kapusta, poeticky činný v literárnom klube Litera 2, využil svoje kontakty na autorov z celého Slovenska a znalosť našej literárnej scény. Mimochodom, čo sa názvu festivalu týka, „Neosolium“ je jedno z najstarších, písomne zachovaných názvov dnešnej Banskej Bystrice. Napriek rôznym, poväčšine ekonomickým ťažkostiam sa Ars Poetica Neosoliensis postupne stala akceptovaným a rešpektovaným medzinárodným festivalom poézie, spevu, hudby a výtvarného umenia, pričom pre niektorých autorov sa stala tiež odrazovým mostíkom v ich umeleckej kariére. Na predchádzajúcich siedmich ročníkoch festivalu sa doteraz zúčastnilo v šesťdesiatich dvoch cykloch celkom päťstodvadsať účinkujúcich, pričom účinkujúcich videli na dvoch hlavných scénach. Prvou z nich je Námestie SNP a druhou, komornejšou a „slávnejšou“, je Cikkerova sieň mestskej radnice. Tohtoročný festival poézie Ars Poetica Neosoliensis

otvorili organizátori 21. júna 2018 a medzi pozvanými autormi najväčší úspech zaznamenali básnici Ján Tazberík a Benjamín Škreko.

BÁSNIČI V MESTE

Druhé stretnutie básnikov a poetiek v rámci festivalu poézie sa uskutočnilo 12. júla 2018 na Námestí SNP v Banskej Bystrici, konkrétne na terase Forum Caffé – restaurant. Počasie účastníkom aj divákovi mimoriadne prišlo, a tak šesť básnikov a poetiek mohlo predstaviť skutočne pestrú ponuku poetických štýlov, pričom samotné autorské čítanie len umocňovalo zážitok z čítaných básní. Ako prvá sa predstavila prozaička a poetka Zuzana Kuglerová básňami z pripravovanej básnickej zbierky Zakázaná záhrada. Nasledoval známy, oceňovaný a najmä vtipný český básnik Alois Marhoul a po ňom čítala svoje vnútorne bohaté básne česká poetka Zita Malaníková. Scéna potom patrila slovenskému básnikovi Marošovi Bančejovi a jeho poézii založenej na neustálom konflikte našich túžob a každodennej reality, po ňom ponúkol

Organizátor festivalu Ars Poetica Neosoliensis básnik Miroslav KAPUSTA

divákovi svoje básne a aforizmy zvolenský básnik a aforista Ondrej Kalamár a poetické popoludnie uzavrel organizátor festivalu, domáci autor Miroslav Kapusta. Multiumelecký charakter podujatia podčiarkla skupina Rebel's band Country a výstava obrazov výtvarníčky Sonji Böhmerovej.

KREATÍVNY PRIEMYSEL

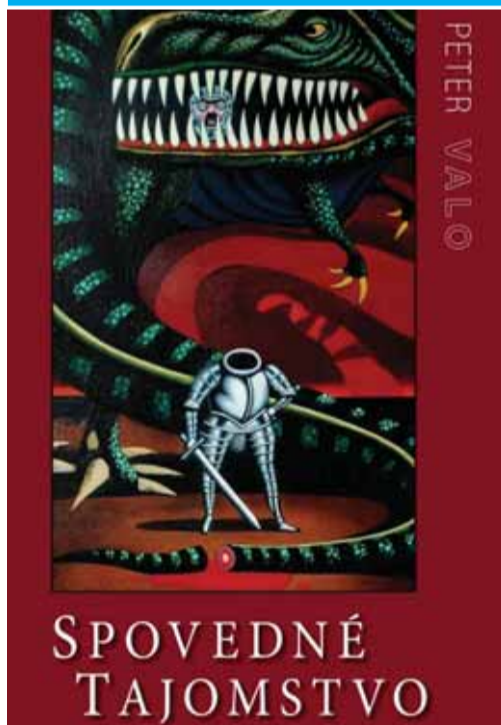
Ars Poetica Neosoliensis sa teda stala neodmysliteľnou súčasťou kultúry v Banskej Bystrici, čo sa odraža i v jej každoročnom začlenení do programu Banskobystrického kultúrneho leta a tohto roku aj udelením grantu z Fondu na podporu umenia. V podstate sa ukázalo, že dobrovoľní a zapálení organizátori dokážu zorganizovať podujatie, ktoré má zmysel nielen v kultúrnom živote mesta, ale aj na

mape kultúrnych podujatí na Slovensku. Európska únia pred niekoľkými rokmi začala vovádzať do praxe program Kreativný priemysel. Ide o to, že kultúra, jej výstupy, akými sú rôzne festivaly, prehliadky, výstavy, koncerty a iné podujatia, vie vygenerovať často veľmi zaujímavé ekonomické výsledky. V spojení s cestovným ruchom ide nesporne o spojenie dvoch dôležitých aspektov. Kultúrne obohatenie obyvateľstva a oživenie turistickej sezóny, čo sa prejaví, utilitárne povedané, aj na tržbách obchodných, bytovacích a stravovacích zariadení v mieste konania akcie. Ars Poetica Neosoliensis teda neprináša len poéziu zo Slovenska, ale aj z Poľska, Čiech či Rakúska, ale spestruje a obohacuje kultúrny a spoločenský život v Banskej Bystrici. A to rozhodne nie je málo.

Spisovateľ a novinársky kolega Peter VALO prichádza so Spovedným tajomstvom

Nekaždodenná potreba pravdy a humoru

KNIHA TÝŽDŇA

Šestnásť kniha novinára a spisovateľa, kmeňového autora SNN Petra VALA je vlastne svedectvom o rozsiahlom literárnom talente, ktorý si vytvoril osobitný literárny štýl. Obohacuje ním nielen slovenskú literatúru, rozširuje našu slovesnosť. Ukazuje nám ľudskú prirodzenosť, s ktorou treba kráčať životom. Potrebu satiry, výmyselnictva, humoru a grotesky v ňom.

Množstvo príbehov je svedectvom o minulých desaťročiach, sviežim jazykom vytvoril texty, ktoré sú na úrovni toho najlepšieho, čo sa v stredoeurópskej literatúre v tomto žánri v posledných rokoch zjavilo. Veselosť, satirická hravosť a irónia nie sú pre Vala len literárny štýl, ale aj štýl života. Jeho rozsiahle texty, napríklad o zážitkoch vojaka Varšavskej zmluvy, si v ničom nezadajú s moderným vojacom Švejkom, pritom mnohí rovesníci by odprisahalí, že práve tie krkolomné výmyselnictva osobne zažili. Je to literárna mágia, schopnosť vidieť a napísať o skutočnosti, ktorú mnohí zažili, ale neboli schopní tak o nej vypovedať. Podobne je to s ojedinelým svedectvom z čias slovenskej perezstrojky, ktorou vlastne Valo odštartoval kampaň proti červenej aristokracii, a podáva o tom skromné svedectvo. Nehrá v nej hlavnú úlohu, aj keď bol vlastne mnohému inšpirátorom. Je to literatúra pozoruhodná tým, že všetko sa naozaj zároveň stalo, a aj vlastne nestalo, je to schopnosť vytvárať a pretvárať udalosti a zároveň potom o nich napísať a tvrdiť, že všetko bolo naopak. Valov štýl mení všetko, čoho sa dotkne, pritom, ako svedčia jeho dve predchádzajúce knihy s názvom Čierny humor v bielom plášti, má schopnosť osobne i literatúrou získať rešpekt výrazných osobností. Kniha Spovedné tajomstvo je prvým svedectvom o desaťročiach života sedemdesiatnika Vala, ktorý nám ukazuje, čo sme vlastne prežili aj my, len sme to nevideli tak ako talentovaný literárny výmyselník a svedok nevidaných skutočných absurdít.

(ddk)

MEDAILÓN

O pôsobení akademického architekta Ladislava ŠVIHELA vo funkcii generálneho riaditeľa Agrokomplexu – Výstavníctvo v Nitre a jeho mnohostranných zásluhách a zástoji pri organizovaní reprezentatívnych koncertov Hoj, vlast' moja a Vianočných koncertov v meste pod Zoborom sa verejnosť dozvedala v uplynulom štvrtstoročí z médií takmer pravidelne. Menej sa už vie o tom, že tento činorodý muž je sám aktívny tvorca.

Farebný život Ladislava Švihela

Vo Veľkej dvorane Ponitrianskeho múzea v Nitre sa v minulých dňoch pri príležitosti osemdesiatych narodenín tejto skvelej osobnosti uskutočnilo slávnostné otvorenie výstavy jeho obrazov pod názvom Život s farbami. Medzi pozvanými hosťami bol bývalý prezident SR Ivan Gašparovič s manželkou, primátor Nitry Jozef Dvonč, vedúca odboru kultúry MsÚ Dagmar Bojďová, ďalšie významné osobnosti mesta Nitry a Slovenska, ako aj členovia jeho rodiny, priatelia a bývalí kolegovia. Autora a jeho dielo predstavil riaditeľ Ponitrianskeho múzea Anton Štefko, nespočetný rad jubilatových zásluh vymenoval v úlohe moderátora herec Dušan Jamrich.

Primátor mesta Nitry Jozef Dvonč v príhovore ocenil nespočetné zásluhy Ladislava Švihela v rozvoji mesta a kultúrneho života Nitry. Súčasťou vernisáže bolo vystúpenie huslistu Jána Berkyho-Mrenicu, Ludovej hudby Miroslava Dudíka, v sprievode ktorej účinkovali sólisti Ján Babjak, Martin Babjak, Otokar Klein, Jana Bernátová a Petra Zaujcová.

Jubilant je nositeľ mnohých domácich a zahraničných ocenení. Od roku 1998 je držiteľ Radu Ľudovíta Štúra I. triedy za mimoriadne zásluhy v oblasti šírenia dobrého mena Slovenska v zahraničí, v roku 2002 mu bol udelený Pribinov kríž III. triedy za rozvoj medzinárodných výstav a veľtrhov. Rodné mesto ho poctilo v roku 1995 udelením Ceny mesta Nitry a v roku 2008 sa stal jej čestným občanom. V roku 2013 prevzal najvyššie matičné vyznamenanie Zlatú medailu Matice slovenskej a Cenu Nitrianskeho samosprávneho kraja. (se)

HUMORESKA

V našej krčme Drevák tvoria väčšinu abonentov dôchodcovia. Je to dané prítulnými cenami, keď náklady na borovičku, pivo či dvojku vína suverénne negujú stav WC a hustotu dymovej clony v krčme. Z pracujúcich štamgastov prevažujú esbéeskari, smetiari a niekoľko príslušníkov viac-menej slobodných povolání, u ktorých sa spomínaná sloboda strieda s výkonom trestu. Musím však zdôrazniť, že do Dreváka pravidelne zavíta aj zopár študentov a nejakí tí zástupcovia pracujúcej inteligencie, lebo smäd je sviňa a náklady na jeho uhasenie treba optimalizovať. Platí to najmä u vysokoškolských

pedagógov a štátnych zamestnancov nižšieho rangu. To podnikatelia k nám zavítajú zriedkavejšie. Jedinou výnimkou je štamgast Alino. Ten je podnikavý až hanba vravieť. Minule podnikal s origi-

novým hasičom celkom slušné množstvo tejto „tehlovej koreniny“ na gulášové slávnosti. Odvtedy sa hrdí jazvou od hasičskej sekerky na čele a alergiou na papriku. Ako rekonvalescent však nechcel

ktorá je podľa mohutnosti mediálnych ohlasov už pravdepodobne väčšinou. Konkrétne išlo o upieranie manželstva našim homosexuálne a lesbicky orientovaným spoluobčanom. Najprv sme si

Práve preto sa ožení či omuži, čert vie, ako sa to volá, s Pištom zvaným Krigel. Je to jedno, že jeden bol ženatý a druhého zamlada volali obecný kohút. Po rokoch našli svoju pravú identitu a nech sa opováži niekto kikirikať. Teda vezmú sa, Pišta svoj byt prepíše na synovca a nasťahuje sa k Ferovi. Ako manželia budú od sociálky vzhľadom na nízke dôchodky požadovať príspevok na bývanie a Pišto byt prenajmú. To budú ďalšie peniažky. No a keďže jeden je kaput na pečeň a druhý na srdce, tak ten čo ostane dlhšie, bude brať ešte aj vdovské. Samozrejme že to „ženské“. Teraz si to prepočítajte na poldecáky a potom niečo hovorte... Marek DANKO

Treba si vybrať správnu stranu barikády

nál „čipoš“ maďarskou paprikou, čo bola mletá antuka, pre športových analfabetov mletá tehla, v pomerne honosných vrecúškach. Išlo o vynikajúci podnikateľský zámer, lenže Alino zúfalo zanedbal logistiku. Len tak sa mohlo stať, že sa so svojou extra štiplavou antukou objavil v dedine, kde pred mesiacom predal miestnym dob-

zaháľať a pustil sa do zakladania neziskovej organizácie. Prejavilo sa to najprv tak, že začal v Dreváku nadávať na vládu. To by nebolo nič mimoriadne. Podobná činnosť je u nás bežná, ba až obľúbená. On však začal našim najvyšším kormidelníkom vyčítať, že hriechne zanedbávajú práva ináč sexuálne orientovanej menšiny,

myleli, že to sú následky stretu Alinovej hlavy s hasičskou sekerkou, no vzápätí nám to vysvetlil. Pozrite sa, vy krátkozrako uvažujúci kolegovia štamgasti. Keby sa povolilo manželstvo ľuďom s rovnakým pohlavím, hneď tu mám jeden šikovný pár. Tuto Fero alias Kohút je vdovec, ale po Erzičke už vdovské neberie.

Pred 225 rokmi sa narodil Ján KOLLÁR, slovenský básnik, historik, filológ a archeológ

Veľký učenec s krehkou dušou básnika

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív

Slovenskí národní buditeľia boli väčšinou činní vo viacerých vedných, ale aj umeleckých sférach. Výrazným príkladom takejto univerzálności je aj Ján KOLLÁR, ktorý sa venoval rovnako histórii a archeológii, ako aj etnografii, teologickým prácam a napokon veľmi úspešne i poézii, ktorú s jeho menom spájame vari najčastejšie.

Ján Kollár venoval svoje tvorivé schopnosti národnému prebudeniu Slovákov, najmä myšlienke zjednotenia a spolupráce slovanských národov. Označili ho za apoštola Slovanstva a on svojím dielom podporil záujem o národný jazyk, zdôrazňoval potrebu vzájomného poznávania literatúr i kultúr slovanských národov, ich prínos pre svetovú kultúru a humanistický obsah a navrhol dokonca konkrétne spôsoby na realizáciu tejto myšlienky.

■ ŠTUDENSKÉ ROKY

Ján Kollár sa narodil 29. júla 1793 v Mošovciach v roľnícko-remeselníckej rodine. Otec chcel mať zo syna v starobe pomocníka pri vedení hospodárstva, zaťaženého v tých časoch ešte povinnosťami voči panstvu. Keď sa Kollár ako pätnásťročný študent vrátil z nižšej latinskej školy v Kremnici, dostal sa s ním do ostrého rozporu, pretože otec nesúhlasil s jeho ďalším štúdiom. Rozhodol sa preto odísť z domu a prebývať sa životom sám, pričom si pomáhal súkromným vyučovaním. V roku 1812 prišiel do Bratislavy. Prvý rok trel biedu, no jeho hmotné postavenie sa neskôr natoľko zlepšilo, že sa mohol súkromne učiť francúzštinu, taliančinu, angličtinu a staroslovenčinu. V roku 1817 odišiel na univerzitu do Jeny a práve

Miesto posledného odpočinku nášho vynikajúceho poetu, ale aj znalca a odborníka v mnohých vedných odboroch.

tu sa u neho zrodila oslňujúca myšlienka – myšlienka zjednotenia slovanských národov. Poldruharočný pobyt v Jene rozšíril jeho kultúrny obzor, a to v umení, vo vedách i v spoločenských otázkach. Veľký význam malo jeho stretnutie so slávnym básnikom Goethem, ktorému priniesol niekoľko piesní a ten ich preložil a uverejnil. Na jar 1819 sa Kollár vrátil z Jeny cez

Prahu do Bratislavy. Do jesene bol na návšteve u bratana v Slovenskom Pravne a tam rozmnožoval znelky, ktoré začal písať v Jene. Ešte stále v ňom doznievali bohaté dojmy z ciest a najmä spomienky na Frederiku Schmidtovú z Lobety, dcéru tamojšieho farára. Na jeseň ho povolali za evanjelického kaplána do Pešti a na básnickú tvorbu mal čoraz menej času a nálady.

Ale znelky, ktoré napísal, poslal ešte zahorúca Jungmannovi do Prahy a ten ich v roku 1821 vydal pod názvom Básne Jána Kollára. Boli, pravda, cenzúrou preriedené, ale zbierka okamžite vzbudila veľkú pozornosť. Nikto pred Kollárom sa u nás neodvážil tak otvorene a vrelo vyjadriť ľubostné city.

■ ZALÚBENÝ BÁSNIK

Literatúra zasa raz dokázala, ako sa ľubostný cit, v tomto prípade cit k Frederike, dá pretaviť do vynikajúcej poézie. Spomínaných osemdesiatšesť básní tvorilo základ Slávy dcery, ktorú Kollár vydal v Pešti v roku 1824. V nej počet zneliek rozmnožil na sto päťdesiat a rozdelil ich na tri spevy, ktoré nazval menami riek svojej mladosti: Sála, Labe, Dunaj. Na mimoriadnom ohlase knihy má veľký podiel časomerný Předzpěv. Ide o jednoliaty, básnický ucelený a mohutný pátos kňaza národnej myšlienky. Stojac na najzápadnejšom výbežku Slovanstva díva sa so žiaľom a s rozhorčením na ďaleké priestory od Dunaja k Baltu, ktoré strácajú slovanský charakter. Predsiev ako antičká klenba nad znelkami Slávy dcery pôsobil najmohutnejšie na prebúdzanie národného citu. Nasledujúci prvý spev Sála je oslavou prvého vyzna-

nia lásky k Míne, oslavou jej krásy a nevinnosti, pričom v druhom a treťom speve (Labe – Rén – Vltava a Dunaj) putuje Kollár z Jeny údolím Labe do svojej domoviny pod Tatry a k brehu Dunaja. Vyznania lásky z prvého spevu sa menia na lúčenie, na spomienky. Čím ďalej, tým väčšími pribúdajú znelky, viažuce sa k slovenským krajom a ich slávnej i smutnej histórii.

■ SPORY SO ŠTÚROM

Kollár povzbudený úspechom píše ďalšie znelky a znova mení celú kompozíciu Slávy dcery. Nové vydanie z roku 1832 má vyše šesťsto zneliek a päť spevov: I. Sála, II. Labe, Rén, Vltava, III. Dunaj, IV. Lethe a V. Acheron. Od poézie prechádzal postupne na pole vedy. Písal rozpravy o pôvode a rozšírenosti slovanských mien v neslovanských krajinách, venoval sa historickým a etnografickým štúdiám. Stále zotrval názorovo na takzvanom „česko-slovenskom kmeni“, z čoho vznikli rozpory medzi ním a Štúrom. Kollár najprv Štúra podporoval, ale po roku 1843 sa ostro a rozhorčene postavil proti jeho slovenčine (Hlasové o potrebe jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravy, Slováků, Praha 1846). V roku 1849 ho vláda povolala do Viedne za profesora slovenskej archeológie. Netešil sa však dlho tomuto postaveniu, keďže 24. januára 1852 zomrel. Pre vývoj slovenskej poézie a básnickej reči má nemenší význam Kollárova zberateľská činnosť. Usilovne zbieral slovenské ľudové spevy a vydal obsiahle dvojzväzkové Národné zpievanky čili písně světské Slovákův v Uhrách. Tie sa stali sa učebnicou poetiky pre romantickú generáciu štúrovských básnikov a ich nasledovníkov.

PIATOK 20:00 - Jozef Hollý: KUBO, DOS Stožkár zo Stožku

SOBOTA 10:00 - 16:00 - **Matičné pódium** (účinkujú matičné kolektívy z celého Slovenska a zahraničia)
17:00 - 18:30 - **Galaprogram slávností**, spojený s odovzdaním mimoriadnych cien MS pri príležitosti 25. výročia SR (účinkujú: Spevácky zbor Valčan, FS Chemlon Humenné)

Program bude prebiehať na nádvorí 2. budovy MS

SPRIEVODNÝ PROGRAM

Klenoty Archívu MS - výstava v 2. budove MS, DOD priestorov archívu
 Expozícia Literárneho múzea Slovenskej národnej knižnice - výstava v 1. budove MS

Jozef Čiger Hronský - Život bez oddychu - stála expozícia v Dome J. C. Hronského

Poklad ukrytý v odevoch - DOD Požičovne krojov a kostýmov MS

Matičná tržnica - prezentácia vedeckých pracovísk a predaj vydavateľských a iných matičných produktov

Sprievodné podujatia budú prebiehať od 10:00 do 16:00.

Všetci registrovaní účastníci majú vstup voľný.

Registrácia na slávnosti@matica.sk alebo v deň podujatia.

Podujatie sa koná pod záštitou zástupcu primátora mesta Martin Imricha Žiga.

Martin
 4. august 2018
 Národné
 matičné slávnosti
 155. výročie MS

MARTIN
 Matica slovenská
 viac info na: www.matica.sk
 fb: matica slovenská

NÁRODNÉ
 MATIČNÉ
 SLÁVNOSTI
 designed by Teodor Štárek

Francúzsko poznalo statočných slovenských bojovníkov pred Saganom

Dve Medaily cti seržanta Mateja KOČAKA

V roku 2018 si pripomíname viacero udalostí, ale aj osobností v súvislosti s koncom prvej svetovej vojny a so vznikom Česko-Slovenska. Medzi neznámych slovensko-amerických hrdinov patrí aj Matej KOČAK, ktorý sa narodil v Gbeloch 3. decembra 1882 ako dvojča s bratom Pavlom. Stal sa jedným z viacerých Slovákov, ktorí sa zapísali do americkej vojenskej histórie ako hrdinovia. Len deväťnásť vojakov v nej sa hrdí dvoma Medailami cti tak ako on...

Marián TKÁČ – Foto: Wikipédia

Počas tvrdej maďarizácie začiatkom 20. storočia a v rokoch veľkej hospodárskej krízy odišlo v prvých vystaňovaleckých vlnách za more do Spojených štátov amerických nemalo Slovákov. Ako mnoho iných aj dvadsaťštyriročný Matej Kocak si v roku 1906 zbalil emigrantský kufrík a nasadol na loď do USA. V Pittsburghu o rok neskôr vstúpil do radov Národnej pechoty. Slúžil na League Islande v Pensylvánii a jeho kariéra pokračovala od konca roka 1911 na Navy Yarde v štáte New York. Vtedy žil v Binghamtone medzi

veľkou slovenskou komunitou, kde bol členom Slovenského katolíckeho Sokola. Po vojenskom nasadení v Mexiku ho vyslali do Domi-

ČRTA

nikánskej republiky, kde podľa Wikipédie bojoval s miestnymi banditmi a 23. marca 1917 získal hodnosť desiatnika.

Keď Spojené štáty vstúpili do prvej svetovej vojny, dostal sa koncom decembra 1917 do Francúzska. Dvadsiateho tretieho januára 1918 ho zaradili do 66. pluku

Seržant Matej KOČAK.

Meno slovenského hrdinu, nositeľa námornej aj vojenskej Medaily cti Mateja KOČAKA nesie aj v súčasnosti táto nákladná loď amerického námorníctva.

piateho námorného regimentu, a aj keď mal iba základné vzdelanie, bol dosť inteligentný a fyzicky zdatný, takže ani nie o päť mesiacov ho povýšili do hodnosti seržanta. Americké jednotky zaútočili 18. júla proti nemeckej obrane pri meste Soissons. V tomto boji Kocak odhalil skryté nemecké guľometné hniezdo, na ktoré pod nepriateľskou paľbou zaútočil bez akéhokoľvek krytia a osádku palebného postu premohol iba s bodákom v ruke. Vzápätí zorganizoval vyše dvadsať francúzskych koloniálnych vojakov, ktorí

sa ocitli odlúčení od svojho pluku, a viedol ich do útoku na ďalšie guľometné hniezdo, ktoré tiež vyradili z boja. Za tieto činy ho navrhli na najvyššie vojenské vyznamenania vlády USA Medal of Honor.

Začiatkom augusta 1918 vojenská Dohoda prelomila nemecké postavenia, 26. septembra rozbili ich zoskupenie pri Ardenách a valili sa na Sedan. Nemci pochopili, že vojnu prehrali. V Compiègnom lese 11. novembra o 11. hodine podpísali prímerie, čím sa fakticky skončila prvá svetová vojna.

Matej Kocak sa však tohto aktu nedožil. Padol v boji tridsaťdeväť dní pred skončením vojny. Americkí Slováci počas druhej svetovej vojny financovali dve americké vojnové lode, ktoré niesli mená Matej Kocak a General Milan Rastislav Štefánik. Pod pomenovaním Seržant Matej Kocak stále brázdí morské vlny nákladná loď amerického námorníctva. Aj osud tohto Gbelčana potvrdzuje, že náš národ naozaj nie je z najmenších, ak ide o hrdinstvo jeho príslušníkov.

Oslavy zvrchovanosti v Kremnických Baniach mali dôstojný priebeh Komornejší charakter, ale srdečná atmosféra

Od našich spolupracovníkov a dopisovateľov Mareka HANUSKU a Heleny RUSNÁKOVEJ

V minulom roku sa obnovila tradícia osláv zvrchovanosti SR v strede Európy na Kremnických Baniach. Tento rok mali síce komornejší charakter, ale o to srdečnejšiu atmosféru. Program spestrili matičiari z Partizánskeho a zo Sučian a

FOTORIPOST

spevácky zbor Collegium Cantus, ktorý pôsobí pri Dome MS v Banskej Bystrici. Za Maticu slovenskú sa prítomným prihovorili predseda MS Marián Gešper a predseda MO MS Milan Rybársky a za ostatných orga-

Predstavitelia Matice slovenskej v geografickom strede Európy pri Kremnických Baniach na tradičnom mieste osláv Deklarácie o zvrchovanosti SR.

Pri Kostole sv. Juraja v Kremnických Baniach nechýbal ani tentoraz kultúrny program matičných kolektívov a speváckych zborov.

Vatru zvrchovanosti tradične zapalujú v pamätných júnových dňoch aj matičiari v Nových Zámkoch.

nizátorov starosta Kremnických Baní Juraj Vozár a primátor mesta Kremnica Alexander Ferenčík. Vďaka ústretovosti a súhre týchto organizátorov mali aj tohtoročné oslavy dôstojnú úroveň. Rovnaké prívlastky možno pridať k oslavám Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky a zapáleniu Vatry zvrchovanosti v Nových Zámkoch.

Vatra zvrchovanosti horela aj v Hriňovej

V piatok 13. júla 2018 si matičiari z Hriňovej pripomenuli dvadsiate šieste výročie vyhlásenia Deklarácie Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky, a to symbolicky básňou, spevom, tancom a najmä folklórom, tým, čo tvorí našu národnú kultúru. Nakoniec zapá-

lili vatru zvrchovanosti. V Hriňovej, ako je pre nich už zvykom, organizujú toto podujatie každoročne aj za podpory mesta. Pestrý program pripravili najmä hudobníci a tanečníci z Podpoľania, ktorí svojim spevom oslovili celé publikum.

(mh)

Sad Janka Kráľa aj Hlavné námestie Bratislavy patrili našim krajanom Pri kameni, čo sa premieňa na balvan

Text a foto: Michal SITNIK

V kontexte štátneho sviatku sv. Cyrila a sv. Metoda sme si 5. júla nielen na Slovensku, ale i v celom slovenskom zahraničí pripomínali pamätný Deň zahraničných Slovákov. Sviatok štátcov našich krajanov, žijúcich po rôznych historických etapách vysťahovalectva, emigrácie či súčasnej ekonomickej migrácie mimo svojej vlasti či domoviny. Deň zahraničných Slovákov ako sviatok všetkých našich krajanov si pripomíname od roku 1993, teda od vzniku samostatnej Slovenskej republiky.

SLOVÁCI V ZAHRAŇIČÍ

Slováci roztratení po svete nezabúdajú na svoje korene, pôvod, jazyk, reč a kultúru. Zveľaďujú svoju slovenskosť, dbajú o zachovanie národného povedomia a kultúrnej identity. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí v úsilí spájať krajanov nielen za

Od umiestnenia základného kameňa Národného pamätníka slovenského vysťahovalectva uplynulo osemnásť rokov...

hranicami Slovenska v tomto roku na Deň zahraničných Slovákov pripravil stretnutie pri základnom kameni stále nezrealizovaného Pamätníka slovenského vysťahovalectva v Sade Janka Kráľa

v Petržalke, ktorý sa rôznymi obštrukciami a neporozumením mení na balvan ďalších krívd na pleciah našich krajanov, čo pre rôzne príčiny odišli zo svojej vlasti. Prítomným, hosťom i krajanom

sa tu prihovoril Ján Varšo, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Zároveň sa na Hlavnom námestí v Bratislave uskutočnil v spolupráci s Bratislavským kultúrnym a informačným strediskom už po tretí raz Večer krajankej kultúry, v ktorom účinkovali Folklórny súbor Liptár z Melbourne (A Austrália), operná speváčka Dana Pěnkava Koklesová z Prahy, Spevácka skupina Dolina z Cannes (Francúzsko), Pilišska rodinka z Mlynkov (Maďarsko), Folklórny súbor s orchestrom Dolina v Krem-pachoch (Poľsko), folkloristka Adriana Fúriková z Bihora (Rumunsko), speváčka Anna Berédivová zo Selenče, harmonikár Ondrej Maglovský z Kulpína, pesničkár Samuel Kováč ml. z Báčskeho Petrovca, harmonikár Vladimír Halaj z Padiny a Spevácka skupina zo Starej Pazovy (všetci Srbsko). Dramaturgicky pôsobivá kompozícia večerného programu zostaveného z vystúpení tanečných, hudobných, speváckych a ďalších telies, ako aj sólistov z radov našich krajanov zo siedmich štátov Bratislavčanom, ale aj návštevníkom nášho hlavného mesta a početným turistom predstavila kultúru krajanových societ ako ozvenu folklórnych tradícií niekdajšej slovenskej domoviny.

Malí futbalisti z Hermanoviec si odniesli Pohár MDD Pavlovičovcom to v Prešove sypalo...

Sláva JURKOVÁ, riaditeľka D MS v Prešove – Foto: Viktor ZAMBORSKÝ

Na ihrisku s umelým povrchom v areáli Prešovskej univerzity sa 30. júna stretli vo vzájomných dueloch šikovní futbalisti deviatich družstiev zo ZŠ na Sibírskej ulici, Prešov, ZŠ

na Májovom námestí, Prešov, ZŠ sv. Mikuláša, Prešov, ZŠ Ľubotice, ZŠ Fintice, ZŠ Hermanovce, ZŠ Lemešany, ZŠ Chminianske Jakobovany, ZŠ Kendice.

Ako pri slávnostnom výkope povedala riaditeľka D MS Prešov Sláva Jurková, inšpiráciou na podujatie, ktoré pomohol pripraviť aj športový novinár Ján Jacoš, bolo najmä

priťahnuť mládež k športovaniu a tiež k Matici slovenskej. Jednotlivé stretnutia naozaj prebiehali v športovom duchu, a tak hlavný rozhodca Martin Klovanič, nemusel riešiť nijaké vážnejšie problémy a fauly. Po skončení korektných zápolení najlepším kolektívom odovzdali víťazné poháre, medaily, diplomy, knihy z Vydavateľstva Matice slovenskej, vecné ceny, ale aj diplomy a vecné ceny najlepšiemu strelcovi, najlepšiemu hráčovi, najužitočnejšiemu hráčovi a najlepšiemu brankárovi. Víťazstvo z turnaja si tentoraz odniesla ZŠ Hermanovce pod vedením Ľ. Pavloviča. Druhí skončili reprezentanti ZŠ na Sibírskej ulici v Prešove a tretiu priečku obsadili futbalisti zo ZŠ na Májovom námestí v Prešove

Za najlepšieho brankára vyhlásili Adriána Jakuba Ržonca (ZŠ Hermanovce), najlepším hráčom bol Oliver Stoják (ZŠ na Májovom nám.) a najlepším strelcom Dávid Bubaneč (ZŠ na Sibírskej ul.), ktorý vsietil 11 gólov. Cenu pre najužitočnejšieho hráča si prevzal Marek Čajka (ZŠ Ľubotice).

MATIČNÉ DEPEŠE

Dohoda o spolupráci

Vedenie Matice slovenskej podpísalo v minulých týždňoch niekoľko významných dohôd a memoránd o spolupráci a v týchto kooperačných aktivitách ďalej pokračuje. Keďže Spolok slovenských spisovateľov dlhodobo vyvíja činnosti, ktoré v istých oblastiach korešpondujú s aktivitami Matice slovenskej v oblasti literatúry (Slovenský literárny ústav), vydavateľskej pôsobnosti, literárneho života na Slovensku i v slovenskom zahraničí, po vzájomných konzultáciách vznikol návrh dohody medzi oboma inštitúciami, ktorý predsedníctvo MS i predstavenstvo SSS schválili a 20. júna 2018 dohodu podpísali predsedovia Marián Gešper a Miroslav Bielik

Pri Dražovskom kostolíku

V piatok 13. júla sa pri príležitosti dvadsiateho šiesteho výročia vyhlásenia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky rozohorela Vatra zvrchovanosti aj pri známom Dražovskom kostolíku, jednej najpôsobivejších románskych sakrálnych pamiatok na Slovensku. Podujatie pripravila Matica slovenská s finančnou podporou Nitrianskeho samosprávneho kraja. V programe, ktorý sa začal o 18. hodine svätou omšou a prihovormi hostí, účinkovali ľudoví muzikanti, pripravené bolo aj občerstvenie a, pravdaže, nechýbala ani dobrá nálada.

Platinové jubileá

Slovenská typografia si v tomto roku pripomína viaceré významné „platinové“ jubileá. V spojení s Maticou slovenskou je to najmä sedemdesiate piate výročie založenia martinskej Neografie, ale aj významné výročia ľudí, ktorí stáli pri jej vzniku a napredovaní. Takým je niekdajší vedúci pracovník firmy deväťdesiatročný Vítězslav Vychodil, rodák zo Slatinic pri Olomouci (*20. jún 1928), ktorý celý svoj profesijný život od roku 1952 prežil v Martine. Tento spoluinšpirátor rozmachu Neografie by nemal zostať nezaznamenaný.

Poklady materčiny

Prvý júnový štvrtok sa v Cisársko-kráľovskej jazdiarni v Nových Zámkoch uskutočnilo slávnostné vyhlásenie výsledkov dvadsiateho šiesteho ročníka celoslovenskej literárnej súťaže s medzinárodnou účasťou Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. Tento ročník súťaže sa niesol v znamení Roka slovenskej štátnosti, v ktorom si pripomíname dvadsiate päťte výročie vzniku Slovenskej republiky. Súťaž organizujú Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Matica slovenská, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, Štátny pedagogický ústav, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí a ďalší organizátori.

Talenty z Galanty

Koncom júna vo výstavných priestoroch Domu MS v Galante vyhodnotili súťaž, ktorú pri príležitosti sedemdesiateho tretieho výročia ukončenia druhej svetovej vojny vyhlásil oblastný výbor SZPB spol. D MS v Galante. Knižné poukážky a diplomy v nej získali Nikolas Varga, ZŠ Dolné Saliby, Karolína Drábiková, ZŠ kráľa Svätopluka Šintava, a Sofia Mullerová, ZŠ G. Dusíka v Galante.

Pripravil Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Tohto roku sa festival vo Východnej vydaril. Napočudovanie nepršalo a po celé tri dni bolo pomerne teplo a slnečno. Stál som pod veľkým stanom spolu s matičiarkou Vierkou Majeríkovou, na starosť sme mali náš matičný stánok. Bolo to po prvý raz, čo sa Matica slovenská zapojila do tejto významnej akcie, celoštátneho podujatia slovenských folkloristov. Vedľa nás malo stánok Národné osvetové centrum (NOC), ich zamestnankyne predávali tričká s logom festivalu. My sme tiež ponúkali tričká a náš propagačný matičný materiál. Návštevníkov festivalu upozorňovali na našu prítomnosť veľké pútače s logom Matice slovenskej, ale aj matičnej požičovne krojov. Mladí matičiari pripravili na tomto festivale rôzne atrakcie a hry pre malé i väčšie deti.

Návraty
k Východnej

Dom MS v Liptovskom Mikuláši sa tiež aktívne zapojil do príprav festivalu. Jeho pracovníci sa podieľali na tvorbe propagačných materiálov o MS, o Mladej Matici, Divadelnom odbore a práci Členského ústredia. Návštevníci Východnej sa pri stánku zastavovali a prejavovali o tieto propagačné materiály záujem. Predali sa aj všetky matičné tričká, takže sme mohli v nedeľu odchádzať z festivalu s veľkým uspokojením.

Až na pár negatívnych poznámok na adresu matičných fondov a Národného pokladu zaznievali poväčšine pozitívne reakcie. Presvedčil som sa, že negatívny obraz o Matici slovenskej vytvárajú len „perohryzovia“ z novin, ktorí o jej činnosti vedia veľmi málo alebo takmer nič. Obyčajní ľudia nás stále vnímajú ako organizáciu, ktorá zachováva národnú pamäť, podporuje rozvoj ľudovej kultúry. Pristavovali sa, zaujímali sa o našu činnosť, kládli nám rôzne otázky. Mnohí boli napríklad prekvapení, že máme takú rozsiahlu požičovňu krojov a divadelných kostýmov.

Aj po tejto skúsenosti si myslím, že MS by sa mala viac otvárať verejnosti. Zúčastňovať sa na celoslovenských kultúrnych akciách a propagovať svoju činnosť. Musíme sa snažiť vytvárať pozitívny obraz o Matici, a práve tam, kde je viac ľudí z celého Slovenska, by sa nám to mohlo aj podariť. Východná bola v tomto roku možno prvou lastovičkou, do budúcnosti treba počítať s festivalmi na Myjave, v Detve, vo Svidníku, s divadelnými festivalmi. Tu sa ukazuje pozitívna spolupráca s Národným osvetovým centrom, ktorému naša národná a kultúrna ustanovizeň môže byť dobrým partnerom. Je to pre nás výzva, ktorú musíme prijať. Je to šanca a my by sme ju nemali premárniť.

Peter VRLÍK

Polstoročné jubileum pôsobenia pod heslom Z vôle ľudu obnovená...
Želiezovce žili významným jubileom

Text a foto: Mária VARKOLYOVÁ, MO MS v Želiezovciach

Marián Gešper, predseda MS, Marek Hanuska, prvý podpredseda MS, Libuša Kľučková, členka predsedníctva MS, Dáša Machalová, členka výboru MS, Eva Smolíková, poslankyňa NR SR, Igor Éder, podpredseda Nitrianskeho samosprávneho kraja, Tibor Csenger, podpredseda Nitrianskeho samosprávneho kraja, Martin Bátovský, poslanec Nitrianskeho samosprávneho kraja, Daniela Trňanová, predsedníčka OR MS v Leviciach, Miroslav Považan, riaditeľ Domu MS v Leviciach, Gejza Nagy, viceprimátor Želiezoviec – títo a ďalší vzácní hostia prišli na Deň sv. Cyrila a Metoda 6. júla do Želiezoviec, kde si tamjší matičiari pripomínali polstoročnicu oživotvorenia matičnej organizácie pod heslom Z vôle ľudu obnovená...

Ján GREŠŠO s účinkujúcimi v slávnostnom programe Z vôle ľudu obnovená...

Marián GEŠPER vyznamenal Cenou predsedu MS in memoriam Jozefa Petrikoviča, ktorý má veľkú zásluhu na obnovení MS v Želiezovciach v pamätnom roku 1968. Vyznamenanie prevzala manželka nehožného Anna PETRIKOVIČOVÁ.

Výbor MO MS v Želiezovciach sa na túto udalosť dôkladne pripravoval takmer trištvrte roka. Súčasťou osláv jubilea bolo vydanie brožúrky päťdesiatročnej histórie miestneho odboru, ktorú dostal každý účastník jubilejných osláv. Obsah brožúrky vychádza z historických dokumentov získaných z archívov v Leviciach a v Martine. Na tento počín sú matičiari zo Želiezoviec patrične hrdí. A hrdí môžu byť na mnohé ďalšie prínosné činy a aktivity, ktoré v uplynulom období vykonali a ktoré vo svojich príhovoroch a pozdravných prívotoch vyzdvihli viacerí z hostí aj diskutujúci miestni matičiari.

Podujatie, ktoré s profesijnou bravúrou moderoval známy herec Ján Greššo, niekdajší riaditeľ DAB v Nitre, sa mohlo uskutočniť vďaka

sponzorom. Najštedrejší z nich bol Nitriansky samosprávny kraj, ktorý MO MS v Želiezovciach ocenil aj Zlatou plakétou a Pozdravným listom predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja Milana Belicu. V kultúrnom programe vystúpil Detský a mládežnícky folklórny súbor Matičiarik z Nových Zámok. Ťažiskom slávnostného stretnutia bolo oceňovanie verných členov, ktorí do Matice slovenskej vstúpili v pamätnom roku 1968. Bolo ich sedemnást a vytrvalosť v šírení matičných ideí im bude oteraz pripomínať vzácný slávnostný matičný preukaz aj ďakovné listy. Mimoriadnou cenou – Cenou predsedu MS – bol in memoriam

FOTORIPOST

pocentený Jozef Petrikovič, ktorý mal na oživení MS v Želiezovciach v roku 1968 veľkú zásluhu. Cenu prevzala manželka nehožného Anna Petrikovičová. V bohatom kultúrnom programe vystúpili domáce spevácke skupiny Fialky a Vrbovianka a jeho folklórny ráz umocnilo profesionálne vystúpenie súboru Háj z Novej Bane. Peknými prívotmi podujatie pozdravili aj viacerí hostia. Na záver zaznela hymnická pieseň Kto za pravdu horí... Dlhoročná činnosť aj organizačná práca matičiarov sa pretavila do spokojnosti s krásnym slovenským kultúrnym popoludním, naplneným priateľskou atmosférou žičlivých ľudí, folklórom a duchovnými odkazmi v bohatom kultúrnom programe pretkanom láskou hostiteľov z MO MS v Želiezovciach.

Aj v Soli sú aktívni matičiari

Text a foto: Jozef KRIŠTAN

Matičiari v obci Sol na Zemplíne môžu nadviazať na dlhoročné fakty z národnej histórie od vzniku CSR.

Koncom júna sa v obci Sol stretli sympatizanti a členovia miestneho odboru Matice slovenskej s odhodlaním rozvinúť aktivity národnej ustanovizeň a všestranne ich podporovať vo svojom regióne. Na stretnutie pozvali aj predsedu MS Mariána Gešpera, ktorý im pri tejto príležitosti pripomenul nielen poslanie a úlohy inštitúcie, ale aj niektoré zaujímavé a konkrétne fakty z národnej histórie obce Sol, ako povedzme založenie miestneho výboru Slovenskej národnej rady začiatkom roka 1919, čo bola veľmi dôležitá udalosť pri rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku Česko-Slovenska na Zemplíne.

AKO SI PREDPLATIŤ
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajú telefonicky:
043 / 3812 838 - 0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €

SLOVENSKÉ
NÁRODNÉ NOVINY

ZALOŽIL ĽUDOVIT ŠTÜR 1. AUGUSTA 1842
VYDÁVA Matica SLOVENSKA

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN 23/2018 sme sa pýtali na dramatické dni augusta 1968. Správna odpoveď na našu otázku mala znieť: Jedna z posledných schôdzok predstaviteľov socialistických krajín pred obsadením Česko-Slovenska sa uskutočnila v Čiernej nad Tisou 29. júla 1968. Spomedzi tých, čo nám poslali správne odpovede, sme vyžrebovali týchto výhercov: František Sopko, Komjatice; Michal Hružík, Bardejov; Anna Benická, Hlohovec.

• Aktuálna otázka: Kedy bola vyhlásená Deklarácia o zvrchovanosti SR?

Odpovede posielajte na redakčnú adresu našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do 10. augusta t. r.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

28. júla

– stotridsaťpäť rokov od narodenia Samuela Činčuráka (1883 – 1952), roľníka a spisovateľa pôsobiacého na Záhori a v oblasti Myjavy, misijného pracovníka, ľudového osvetára, predstaviteľa tzv. Modrého kríža, evanjelického spolku, zameraného na boj proti alkoholizmu

– storočnica univ. prof. Ing. Jána Madlena (1918 – 1981), jedného z najväčších lesníckych odborníkov v 20. storočí, zakladateľa Lesníckeho a drevárskeho múzea

29. júla

– pred dvesto dvadsiatimi rokmi sa narodil básnik Ján Kollár (1793 – 1852), ktorý svojim eposom Slávy dcera ako prvý vzbudil u slovanských národov žijúcich v rakúsko-uhorskej monarchii pocit spolupatričnosti a vedomie veľkosti Slovanstva; dvojzväzkovými Národnými spievkami očarujúco priblížil krásu ľudovej slovenčiny vtedajším našim vzdelancom

– pred sto dvadsiatimi rokmi (1893) uhorskí žandári brutálne zasiahli proti slovenským národovcom, ktorí chceli položiť kvety pri rodnom dome Jána Kollára v Mošovciach pri jeho storočnici

– päťdesiat rokov, čo sa začali Čiernej nad Tisou rozhovory medzi čs. a sovietskymi predstaviteľmi, ktoré napokon vyústili do okupácie našej republiky vojskami piatich štátov Varšavskej zmluvy o niekoľko týždňov – 21. augusta 1968

30. júla

– pred dvesto piatimi rokmi zomrela vo Višňovom jedna z vtedy najstarších známych žien na svete stotridsaťročná Eva Znachorová (1700 – 1813), podľa vtedajších správ lekárov tajomstvo jej dlhovekosti bolo v presnom dennom režime, zavčasu chodila spať, zavčasu stávala, dodržiavala pôsty a do vysokého veku pracovala na poli

31. júla

– pred päťsto rokmi (1518) vyhorela Spišská Belá, nezostal ani jeden dom celý a v plameňoch zahynulo dvadsaťpäť obyvateľov mestečka

1. augusta

– stopäťnásť rokov, čo v Žiline otvorili Hornouhorskú priemyselnú výstavu (1903); v dvadsiatich deviatich pavilónoch vystavovalo tristo päťdesiat tri podnikov a drobných výrobcov z piatich slovenských žúp, výstavu si pozrelo šesťdesiat tisíc návštevníkov

– letec Andrej Kvas v roku 1908 na lietadle vlastnej konštrukcie preletel z Bratislavy do Trnavy za päťdesiatosem minút; 110. výročie

3. augusta

– v roku 1963 v predvečer stého výročia Matice slovenskej položili základný kameň novej budovy Matice – Slovenskej národnej knižnice, diela prof. Ing. arch., akad. arch. Dušana Kuzmu; 55. výročie

(jč)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.